

V. fejezet

Digitális tudásmegosztással a fenntartható oktatásért
– a koronavírus elleni védekezés Magyarországon
a köznevelés területén

Bevezetés

A 2019 végén Kínából induló váratlan Covid-19-koronavírusjárvány Európát sem hagyta érintetlenül. Magyarország kormánya, ezen belül a hazai köznevelés-igazgatás számára márciusban már nem volt váratlan a Covid-19-járvány hazai megjelenése, hiszen akkor már a megelőző hetekben tudni lehetett, hogy hozzánk is eljut az a fertőzés, amelyet az ENSZ Egészségügyi Világszervezete (WHO) 2020. március 11-én globális világjárvánnyá minősített.¹ A szervezet néhány nappal később, 2020. március 13-án már Európát jelölte meg a világjárvány globális központjaként.² Tanulmányunkban a vírus eredetéről, jellemzőiről, terjedésének módjáról nem kívánunk értekezni, sokkal inkább az oktatás területén meghozott intézkedések és folyamatok állnak az elemzésünk fókuszában. Itt hangsúlyozzuk, hogy e folyamat rendszerszintű állami közreműködéssel, az oktatás terén is körültekintő és megfontolt szabályozási és szervezési lépéssorozatként valósult meg, olyan információ- és adatalapú döntések rendszerében, amelyek bázisát az érintettekkel folytatott konzultáció adta.

Már a vírus hazai megjelenése előtt folyamatos informálódás és előzetes felkészülés vált szükségessé az arányos és megfelelő mértékben biztonságos rendszerszintű válaszok megtervezésére, ehhez azonban érdemi tapasztalattal a konkrét vírus sajátosságai kapcsán – hasonlóan más országokhoz – nem rendelkezünk. A helyzet akkor vált az oktatás terén egyre feszültebbé, amikor 2020. március 4-én bejelentették az első igazolt megbetegedést, az ezt követő napok pedig azzal a várakozással teltek, hogy mikor jelenik meg – a vírust behurcoló néhány külföldi hallgatón túl – a fertőzés az oktatási intézményekben.

A szervezett védekezés fontos és tényszerű lépése a munkacsoportok felállításának miniszterelnöki kezdeményezése volt, amelyre 2020. március 13-án került sor. A Koronavírus Oktatási Munkacsoport összetételének és működésének külön részt szentelünk tanulmányunkban. A különféle munkacsoportokba felkért szakemberek elkötelezett munkája és tudása nélkül nem lehetett volna a válsághelyzetet ilyen hatékonyan

¹ Lásd: *Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19)*. WHO – Who.int.

² Tedros Adhanom Ghebreyesus WHO-főtitkár, 2020. március 13. Forrás: [Twitter](#).

és gördülékenyen kezelni. A válságkezelés hatékonyságát erősítette, hogy az országot 2010 óta irányító magyar kormány erős politikai és társadalmi felhatalmazással, illetve Európa számos kormányától eltérően hosszú kormányzati tapasztalattal rendelkezett, ráadásul megalakulása óta folyamatosan az aktív kormányzati szerepvállalást és a változásokat ösztönző, az ehhez szükséges partnerséget kialakító politikát folytatott, amint azt például az *Ösztönző állam – hatékonyabb vállalatok* című könyv bemutatta.³

Az események időrendje

A tanulmányt célszerű az események időrendjének ismertetésével kezdeni, így áttekintést adhatunk az oktatási kormányzat vírusvédelmi munkájának legfontosabb sarokköveiről. A tanulmányunkban vizsgált időszak a vészhelyzet 2020. március 11-i kihirdetésével kezdődött, és az iskolákban történő gyermekfelügyelet 2020. június 26-i lezárultával fejeződött be. Ezen időszakban fontos kiindulópillérnek tekinthető az oktatási akciócsoport 2020. március 13-i felállítása, illetve az első hétvége feszített munkája, amikor a koncepció megszületésétől gyakorlatilag egy nap alatt kellett megteremteni a tantermen kívüli, digitális munkarend bevezetésének szabályozási környezetét és az új munkarendre való átállást segítő útmutató első verzióját annak érdekében, hogy az intézmények ezek alapján hasonlóan rövid idő alatt át tudják állítani a működésüket. Az első hetekben további részletszabályok kidolgozása következett, illetve az új munkarenddel kapcsolatban keletkező adatok folyamatos monitoringja is kulcsfontosságúvá vált.

A következő nagy kihívás elé a 2020-as érettségik és szakmai vizsgák megszervezése állított bennünket, amelyek alapos felkészülést és számos óvintézkedés kidolgozását tették szükségessé. Mindeközben a tanév időrend szerinti köznevelési feladatait, így az iskolai és óvodai beiratkozásokat biztonságos körülmények között kellett lebonyolítani, illetve a jövő tanévre szóló tankönyvrendeléseket elindítani. Az új munkarendre való átállás a pedagógusminősítések és az országos mérések elhalasztását tették szükségessé, ám például a nyelvvizsgák letétele az akkreditált nyelvvizsgaközpontok számítógépes rendszerein keresztül biztosított volt. A jelentős médiaérdeklődés mellett megvalósított érettségi végül sikeresen, egyetlen azonosított új megbetegedés nélkül zajlott le.

A járványügyi helyzet javulásával május második felétől már az oktatási rendszer újraindítása került napirendre, így ennek jegyében május végétől és június elejétől szakaszosan újraindítottuk az óvodákat, valamint az iskolaépületeket is látogathatóvá tettük tanulási tevékenység céljából: a tantermen kívüli, digitális munkarend érvényben maradt a tanév végéig, ám lehetővé tettük a kiscsoportos személyes felkészítést az iskolákban. A gyermekek, illetve a tanulók felügyelete a teljes időszakban biztosított volt, és azt az iskolák a módosított szabályozásnak megfelelően egészen június 26-ig biztosították is. Június 16-ától a nyári táborok megtartásával kapcsolatos korlátozások feloldásra kerül-

³ Parragh Bianka: Az állam és a piac közötti összhang rendszertana és gazdasági hatásai. In Parragh Bianka (szerk.): *Ösztönző állam – hatékonyabb vállalatok*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2019.

tek, így lehetőséggé vált a napközis és ottalvós táborok megszervezése is. A rendkívül sok tapasztalattal szolgáló tanév zárása végül 2020. június 15-én, a tanév rendjében és a jogszabályokban előírt hagyományos időpontban történt meg.

A legfontosabb eseményeket az 1. táblázatban foglaltuk össze:

1. táblázat: Az események időrendben

Dátum	Intézkedés	Felelős	Jogszabályi háttér
2020. 03. 11.	Veszélyhelyzet kihirdetése	Kormány	40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet
2020. 03. 13.	Az oktatási akciócsoport felállítása	Kormány	1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat
2020. 03. 13.	Köznevelési intézmények belföldi tanulmányi kirándulásainak felfüggesztése	EMMI Miniszter	2/2020. (III. 13.) EMMI határozat
2020. 03. 14.	Tantermen kívüli, digitális munkarend bevezetése a köznevelési intézményekben	EMMI Miniszter	3/2020. (III. 14.) EMMI határozat
2020. 03. 14.	Új munkarend a köznevelési és szakképzési intézményekben	Kormány	1102/2020. (III. 14.) Korm. határozat
2020. 03. 14.	Oktatási Hivatal honlapján közzétették az iskolák új munkarendre történő átállását szolgáló módszertani ajánlást	Oktatási Hivatal	
2020. 03. 14.	Az önkormányzatok helyben dönthetnek az óvodák nyitva tartásáról	Kormány	45/2020. (III. 14.) Korm. rendelet
2020. 03. 14.	A tanulók hétfőtől nem mehetnek iskolába, az iskolák értesítése megtörtént	EMMI Köznevelésért Felelős Államtitkárság	
2020. 03. 15.	Nemzeti Köznevelési Portálon (nkp.hu) az okostankönyvek élesítése	Oktatási Hivatal	
2020. 03. 16.	Kiscsoportos gyermekmegőrzés bevezetése	Területi Tankerület, Szakképzési Centrum	1102/2020. (III. 14.) Korm. határozat
2020. 03. 16.	Új, tantermen kívüli digitális munkarend bevezetése a magyar köznevelésben és a szakképzési intézményekben	EMMI Köznevelésért Felelős Államtitkárság	
2020. 03. 16.	A kollégiumi ellátás igénybevételével kapcsolatos eltérő szabályok bevezetése	EMMI Miniszter	4/2020. (III. 16.) EMMI határozat
2020. 03. 21.	A nemzetközi mobilitási és együttműködési programok végrehajtásával kapcsolatos átmeneti intézkedések bevezetése	EMMI Miniszter	6/2020. (III. 21.) EMMI határozat
2020. 03. 27.	Minimális személyi kontaktussal valósulnak meg a beiratkozások	EMMI Köznevelésért Felelős Államtitkárság	7/2020. (III. 25.) EMMI határozat
2020. 04. 01.	Elindult a tankönyvrendelés	Oktatási Hivatal	
2020. 04. 02.	Az oktatási akciócsoport dolgozik az érettségik megszervezésén	Oktatási akciócsoport	
2020. 04. 02.	Nem lesz hosszabb a tanév – elhalasztják a minősítéseket	EMMI Miniszter	8/2020. (IV. 02.) EMMI határozat

Dátum	Intézkedés	Felelős	Jogszabályi háttér
2020. 04. 09.	Az Oktatási akciócsoport javaslata alapján idén csak az írásbeli érettségi vizsgákat tartják meg	Oktatási akciócsoport	
2020. 04. 10.	Lehetőség számítógépes nyelvvizsga megszervezésére érvényes akkreditációval rendelkező államilag elismert nyelvvizsgaközpontok számára	Kormány	101/2020. (IV. 10.) Korm. rendelet
2020. 04. 16.	A kormány döntése alapján az idei érettségi vizsgákra május 4-től, a járványhelyzetre való tekintettel szinte kizárólag írásbeli formában kerül sor	Kormány	119/2020. (IV. 16.) Korm. rendelet
2020. 04. 17.	Több óvintézkedés mellett tartják az idei érettségi vizsgákat	EMMI Köznevelésért Felelős Államtitkárság	119/2020. (IV. 16.) Korm. rendelet
2020. 04. 24.	A komplex szakmai vizsgák megszervezéséről és lebonyolításáról szóló szabályok megjelenése	ITM Miniszter	ITM határozat JEF/36644/ITM-2020
2020. 05. 04.	1144 helyszínen kezdődik meg az érettségi	Intézmények	
2020. 05. 08.	Fennakadás nélkül folynak a vizsgák	Intézmények	
2020. 05. 20.	A tanév végéig marad a tantermen kívüli, digitális oktatás	Kormány	220/2020. (V. 22.) Korm. rendelet
2020. 05. 20.	Visszatérnek az óvodák és bölcsődék a normális működési rendhez, a nyári táborok megtarthatók	Kormány	215/2020. (V. 20.) Korm. rendelet
2020. 05. 21.	Írásbeli érettségi vizsgák vége	Intézmények	
2020. 05. 22.	Június 2-től oktatási céllal is használhatók lesznek az iskolaépületek, tanulói felügyelet biztosítása június 26-ig	Kormány	220/2020. (V. 22.) Korm. rendelet
2020. 05. 25.	Visszatérnek az óvodák és bölcsődék a normális működési rendhez Budapesten kívül	Intézmények	
2020. 05. 25.	Szakmai vizsgák kezdete a szakképzésben	Intézmények	
2020. 06. 02.	Iskolaépületek oktatási céllal is használhatók	Intézmények	
2020. 06. 02.	Visszatérnek az óvodák és bölcsődék a normális működési rendhez Budapesten	Intézmények	
2020. 06. 04.	A második évfolyam végén a tanulók szóveges értékelésének lehetővé tétele	EMMI Miniszter	11/2020. (VI. 04.) EMMI határozat
2020. 06. 15.	Tanév zárása	Intézmények	
2020. 06. 16.	A nyári táborok ottalvós és napközis rendben is megtarthatók	Intézmények	
2020. 06. 16.	Az iskolák június 16–26. között is minden intézményben biztosítják a tanulók felügyeletét	Intézmények	

Forrás: a szerzők szerkesztése

A vírus megjelenése Magyarországon, a szülők és a pedagógusok első reakciói

Az oktatási kormányzat feladata, hogy segítse elő a köznevelés rendszerének biztonságos és hatékony működését. Természetesen a járvány okozta rendkívüli helyzetben az ezzel kapcsolatos feladatok megsokszorozódtak, az ismeretlen körülményekre visszavezethető információhiányból adódó pánikreakciók nagyban befolyásolták az állam hatékony szerepvállalását is. Jól érzékelhető módon napról napra nőtt a feszültség, az aggodalom a közösségi médiában a híreket követő tanulók, a munkavállalók és természetesen a szülők körében is a járványügyi helyzet oktatás területén történő kezelésével kapcsolatban. Még a felkészülés és megelőzés jegyében, már február folyamán több jelzéssel éltünk az oktatási intézmények felé, hogy az iskolaépületek takarítására, a hatékony fertőtlenítésre fokozott figyelmet fordítsanak.

Az első igazolt hazai fertőzések március 4-i bejelentése máris az oktatáshoz kötődött, hiszen két iráni hallgatónál mutatták ki először a vírus jelenlétét. Az első intézkedések meghozatalára ezért a felsőoktatásban került sor, hiszen a Magyarországon tanuló több mint 35 ezer külföldi hallgató és a több tízezer kollégista a rájuk jellemző magas mobilitás mellett valódi rizikófaktorot jelentett. A kormány így március 12-i hatállyal elrendelte a felsőoktatási intézmények épületeinek bezárását, illetve március 15-i hatállyal a felsőoktatási kollégiumok kiürítését.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma a március 10-én, kedden küldött levelében a hazai köznevelési intézményeket az iskolai programok, ünnepek, táborok, hazai és külföldi oktatási célú utak lemondására, illetve a március 15-i ünnepek kizárólag biztonságos keretek között – például iskolarádióon keresztül – történő megtartására szólította fel. Ez a levél még az elővigyázatosság fázisában született meg, ám sajnos nem sok idő telt el az első, köznevelést közvetlenül érintő fertőzés hivatalos bejelentéséig.

A koronavírus-járvány megjelenése egyik napról a másikra új helyzet elé állította a társadalmat. A veszélyhelyzetben bevezetett korlátozó intézkedések minden társadalmi alrendszer, szolgáltatás, közszolgáltatás részéről rendkívül gyors alkalmazkodást követeltek meg. A közösségi érintkezések radikális csökkentése azt is kikényszerítette, hogy az iskolák egyik napról a másikra, teljes mértékben felszámolják az évszázados gyakorlatuknak megfelelő tantermi jelenlétben alapuló oktatási formát.

Mindeközben egyértelmű célkitűzés volt, hogy a megváltozott feltételek mellett is folytatódnia kell a közoktatásnak, továbbra is biztosítani kell a gyermekek alapvető jogát az oktatáshoz való hozzáférésre.

2020. március 16-tól az oktató-nevelő munkát tantermen kívüli, digitális munkarendben szervezték meg. Gyorsasága és teljeskörűsége miatt a digitális oktatás bevezetése a magyar oktatás történetében előzmény nélkül álló, egyedülálló intézkedés volt.

A két intézmény megfelelően kezelte a vírushelyzet első eseteit, amikor az érintetteket hazaküldte, és a kompetens szakigazgatási szervekkel folyamatosan kommunikálva a sajtót és a szülőket is egyaránt tájékoztatta. Mindamellet ez a két eset világosan megmutatta, hogy a koronavírus ügye nem vehető félvállról a köznevelésben sem, és annak

rendszerszintű kezelésére van szükség még akkor is, ha a járványügyi elemzések azt mutatták, hogy a vírus a fiatalokra, gyermekekre valójában nem veszélyes, életveszélyt pedig elsősorban az idősekre nézve jelent. Kiemelendő, hogy ekkor Európában még két modell érvényesült, egyes országok már meghozták a döntésüket az oktatási intézmények bezárása kapcsán (például Olaszország), az országok egy másik köre (Svédország, Finnország, Egyesült Királyság) azonban – vélhetően a nyájimmunitás megszerzése érdekében – egyáltalán nem jelentett be hasonló lépéseket. Világos volt, hogy idő kérdése, és hamarosan Magyarország is választót elé kerül.

Az oktatás terén a következő lépésekkel kapcsolatos egyeztetésre március 13-án 13 órakor került sor miniszterelnöki és köznevelésért felelős államtitkári részvétel mellett. Itt körvonalazódtak azon intézkedések, amelyek végrehajtására a következő néhány nap állt rendelkezésünkre. Az egyeztetés legfontosabb kérdésköre nem az óvodák és iskolák esetleges bezárása, hanem a járványügyi helyzet közepette történő oktatás eltérő rendben való megszervezése és az intézmények majdani ismételt kinyitása jelentette. Az már ekkor egyértelműen látszott, hogy nem egy átmeneti intézkedésről van szó, hanem jó eséllyel a tanév végéig az itt kialakított új struktúrában kell majd folytatni az oktatást.⁴

Március 13-án este Orbán Viktor miniszterelnök bejelentette a kormány komplex járványkezelő intézkedéseit, amely tíz koronavírus-munkacsoport, köztük – első helyen – az oktatási munkacsoport felállításával kezdődött. Ekkor vált az is nyilvánossá, hogy az egyeztetések eredményeképpen a magyar köznevelés nem bezár, hanem egy új munkarendre áll át.

A Koronavírus Oktatási Munkacsoport összetétele, az első lépések

A március 13-án létrehozott Koronavírus Oktatási Munkacsoportot az oktatás érintett vezetői, illetve a kiemelt partnerszervezetek képviselői alkották.

2. táblázat: A Koronavírus Oktatási Munkacsoport tagjai

Maruzsa Zoltán (vezető) köznevelésért felelős államtitkár (EMMI)
Pölöskei Gáborné szakképzésért felelős helyettes államtitkár (ITM)
Kisfaludy László köznevelésért felelős helyettes államtitkár (EMMI)
Gloviczki Zoltán elnök, Oktatási Hivatal
Hajnal Gabriella elnök, Klebelsberg Központ
Horváth Péter, a Nemzeti Pedagógus Kar elnöke
Barcsák Mariann, a Katolikus Pedagógiai Intézet igazgatója
Papp Kornél, a Református Zsinati Iroda vezetője

Forrás: a szerzők szerkesztése

⁴ Nem meglepő, hogy ilyen feltételek között fel sem merült, hogy az intézmények vagy azok egy részének egyszerű bezárása lenne a megfelelő intézkedés.

A munkacsoport első – akkor még telefonos kapcsolattartásban szervezett – ülésén, 2020. március 13-án késő délután fogalmazta meg részletes javaslatait a kormány számára. Ennek alapján született meg az 1102/2020. (III. 14.) Kormányhatározat, amelyben a kormány *a koronavírus-járvány terjedése miatt „[a] koronavírus miatti új munkarend bevezetéséről a köznevelési és szakképzési intézményekben” címmel az iskolákban a tantermen kívüli, digitális munkarend bevezetéséről döntött*. 2016. március 16-tól elrendelte a köznevelésért és a szakképzésért felelős miniszter részére, hogy gondoskodjon a tantermen kívüli, digitális munkarend bevezetéséről.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényben (Nkt.) foglalt célok és alapelvek szerint Magyarország célja olyan köznevelési rendszer megalkotása, amely elősegíti a gyermekek, fiatalok harmonikus lelki, testi és értelmi fejlődését, készségeik, képességeik, ismereteik, jártasságaik, érzelmi és akaratilag tulajdonságaik, műveltségük életkori sajátosságaiknak megfelelő, tudatos fejlesztése révén, és ezáltal erkölcsös, önálló életvitelre és céljaik elérésére, a magánérdeket a köz érdekeivel összeegyeztetni képes embereket, felelős állampolgárokat nevel. Kiemelt célja a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetséggondozás. Ezzel összhangban hangsúlyozza a „Köznevelés-fejlesztési stratégia” a köznevelés meghatározó szerepét.

Az új munkarendben az oktatás jellemzően digitális úton valósult meg, a diákok oktatási céllal járványügyi okokból nem látogathatták az oktatási intézményeket, az intézmények épületei ugyanakkor nem zártak be, hiszen az intézményvezetők vagy helyetteseik intézményben, tagintézményben történő munkavégzését is előírták, ami világosan demonstrálta, hogy az intézmények működnek, a munkát a vezetőknek továbbra is szervezniük kell. A pedagógusok a munkájukat jellemzően otthonról és – szükség esetén – az intézmény épületében is végezheték. A kormányhatározat fontos eleme, hogy a tankerületeknek és a szakképzési centrumoknak az illetékességi területükön a szülői igények alapján gondoskodni kellett a gyermekfelügyelet megszervezéséről, aminek ugyancsak feltétele volt az épületek nyitva tartása.

Az emberi erőforrások minisztere a 3/2020. (III. 14.) EMMI határozattal hajtotta végre a feladatot, a szakképzésért felelős miniszter a JEF/29359/2020-ITM számú határozatot adta ki március 16-án a feladatok végrehajtása érdekében.

Ezzel párhuzamosan a 45/2020. (III. 14.) Korm. rendelet megadta a települések polgármestereinek azt a jogot, hogy saját hatáskörben óvodai és bölcsődei szünetet rendeljenek el, ezen döntésüknek a minisztérium felé történő bejelentése mellett.

A már hivatkozott 1102/2020. (III. 14.) Kormányhatározat úgy fogalmazott, hogy „a tananyag kijelölése, a tanulási folyamat ellenőrzése és támogatása a pedagógusok és a tanulók online és más, személyes találkozást nem igénylő kapcsolatában történik”, illetve feltételként szabja, hogy „a tananyag átadása alkalmas legyen a tanuló tanulmányi követelményeinek teljesítésére”. Mivel a magyar köznevelés rendszere eleve rendkívül sokszínű, a digitális kompetenciák terén pedig ugyancsak érdemi eltérések mutatkoztak az egyes intézmények között, az átállás és a helyi adaptáció során rendkívül fontos szerep jutott az intézményvezetőknek, akiknek mindezek ellenőrzését, megszervezését feladatul tűzték ki.

A kormányhatározatnak megfelelően – az intézményvezetők és a pedagógusok munkáját támogatandó – a munkacsoport részletes módszertani ajánlást fogalmazott meg és tett közzé már 2020. március 14-én a késő délutáni órákban: az Oktatási Hivatal honlapján kialakítottak egy oldalt, amely a koronavírus-járvány miatt bevezetett, a köznevelési intézmények többsége által eddig nem alkalmazott oktatásszervezési és módszertani ajánlásokat összesítette. Az Oktatási Hivatal 2020. március 14-én kiadott távoktatási rendszerrel kapcsolatos saját módszertani ajánlásából kirajzolódik, hogyan változik a pedagógusok pozíciója azzal, hogy fizikailag nincsenek egy térben a diákjaikkal.

A módszertani ajánlást még aznap éjjel 174 989 látogató töltötte le, másnap, a vasárnap ellenére további 123 163 látogatót regisztrált az Oktatási Hivatal. Az ajánlások folyamatos frissítése, aktualizálása mellett a látogatószám a napi 70-80 ezer főnél stabilizálódott.

A digitális oktatásra való áttérés kihívást jelent mind a szülők/munkavállalók, mind a pedagógusok, mind a tanulók számára. Mindazonáltal a munkáltatói oldalon – a közszférában és a magánszférában egyaránt – mutatkozó felelős és rugalmas magatartás fontos támogatást jelentett mind az otthoni munkavégzés, mind a távoktatás eredményes és biztonságos megszervezésében.⁵ A veszélyhelyzetben bevezetett digitális köznevelési rendszer működésével kapcsolatos tapasztalatok felmérése és értékelése emellett nagymértékben hozzájárulhat a hazai oktatási rendszer hatékonyságának és kapacitásainak fejlesztéséhez.

A digitális oktatás mint állami közszolgáltatás nem csupán kihívást, de új innovációs és modernizációs lehetőséget is jelenthet egy jobb színvonalú, hatékonyabb oktatási rendszer kialakításában, a helyes arányok, a leghatékonyabb módszerek megtalálásában, a mérési eredmények és tapasztalatok felhasználásával egy új fejlesztési ökoszisztéma megteremtésében.

2020. március 16-tól az oktató-nevelő munkát tantermen kívüli, digitális munkarendben szervezték meg. Fontos hangsúlyozni, hogy ez nem rendkívüli szünetet, hanem az oktatás módjának megváltoztatását jelentette, amely továbbra is biztosítja a tanulók számára a tanulás Alaptörvényben és a Nkt.-ben rögzített lehetőségét. A megváltozott körülményekhez az iskoláknak és a pedagógusoknak is alkalmazkodniuk kellett. Az új munkarendben a tanulók részére tilos volt az intézmények oktatási célú látogatása. A tananyag kijelölése, a tanulási folyamat ellenőrzése és támogatása a pedagógusok és a tanulók online vagy más, személyes találkozást nem igénylő kapcsolatában történt oly módon, hogy a tananyag tantermen kívüli, digitális munkarend keretében történő átadásának alkalmasnak kellett lennie a tanulmányi követelmények teljesítésére. Mivel a munkavégzés folyamatos volt, a pedagógusoknak a tantermen kívüli, digitális munkarend idején is járt a munkabér.

A kormányrendeletben foglalt előírások óriási kihívást jelentettek a magyar pedagógusok számára, akiknek egyetlen hétvége állt rendelkezésükre a felkészülésre. A legtöbb pedagógus és diák számára egy egészen új rendszer lépett életbe.

⁵ Az Állami Számvevőszék felméri a szülőként érintett munkavállalói tapasztalatait, annak érdekében, hogy a szükségleteknek megfelelően támogathassa őket a közegészségügyi biztonságot jelentő távmunka és az ezzel párhuzamos otthoni távoktatás minél eredményesebb megszervezésében, a szükséges infrastruktúra és kompetencia kialakításában.

Alapvető társadalmi érdek, hogy a köznevelésben tanulók ne szenvedjenek hátrányt, ne maradjanak el tanulmányaikban, eredményesen be tudják fejteni a megkezdett tanévet.

„Az oktatásban a pedagógus szerepe összetett. Egyfelől a pedagógus, mint információforrás, a tudás átadója és a különféle kompetenciák fejlesztője áll a tanulók rendelkezésére, másfelől a tanuló önálló tanulását támogató motiváló, irányító, tutor szerepe is van. Egy olyan helyzetben, amikor a pedagógusnak nincs lehetősége közvetlen személyes kapcsolatot fenntartani a tanulókkal, az utóbbi szerepköre válik hangsúlyosabbá: támogatnia kell a tanulók önálló tanulását, információ-felkutatását és -feldolgozását.”⁶

Az átállás, tekintettel az iskolák, tanárok, szülők és tanulók eltérő digitális tudásbéli és technológiai felkészültségére, feltételezhetően különböző mértékű nehézséget okozott. Ugyanakkor sokan ajánlottak támogatást a távoktatásban jártas pedagógusoktól kezdve a szoftverfejlesztőkön és mobilszolgáltatókon át a színházak bezárása miatt átmenetileg munka nélkül maradt színészekig, akik épp kötelező olvasmányok, versek és egyéb szövegek felolvasását vállalták, hogy ezzel is könnyebbé, színesebbé tegyék az órákat.

A tantermen kívüli, digitális munkarendre történő átállást három nagy állami portál is támogatta, ilyen a Sulinet Tudásbázis,⁷ a Tankönyvkatalógus,⁸ illetve a Nemzeti Köznevelési Portál.⁹ A feladatok kiadására, a teljesítések nyomon követésére és értékelésére a KRÉTA¹⁰ rendszert használhatták az érdekeltek (fenntartók, intézményvezetők, pedagógusok, tanulók, szülők), de számos felajánlást és ingyenes hozzáférést kaptunk magyar nyelvű oktatási tartalomszolgáltatóktól, amelyeket rövid validálást követően beépítettünk az Oktatási Hivatal oldalán szereplő módszertani ajánlásba.

A közmédia M5 kulturális csatornája egész nap oktatási műsorokat közvetített minden korosztály számára, az alsós gyerekektől az érettségi előtt álló fiatalokig. A Nemzeti Audiovizuális Archívumban az M5 tartalmait mellett – külön gyűjteményként – további oktatási tartalmakat gyűjtöttek össze. Az Országos Széchényi Könyvtár – Magyar Elektronikus Könyvtár és a Nemzeti Filmintézet Filmarchívum támogatta a szépirodalmi művek feldolgozását. Sok múzeum pedig az archívumában tárolt kép- és hanganyagot, leírást tett közzé annak érdekében, hogy támogassák a köznevelést.

A piaci szolgáltatók között egyes kiadók (például Mozaik Kiadó, Raabe Klett Kiadó, Stiefel Eurocart Kft.), elsősorban az online térben publikáló vállalkozások (például Videotanár, Arcanum, Dover Nyelviskola, Mateking, Zanza.tv), online kapcsolattartást támogató szolgáltatók (például Up2University, Microsoft, Avaya Spaces, LogMeIn) reagáltak gyorsan a kialakult helyzetre, egymás után nyitották meg térítésmentesen a felületeiket a tanulók és a pedagógusok előtt. Annak érdekében, hogy a tanítás és a tanulás még kevesebb akadályba ütközzön, a kormány illetékeseivel folytatott egyeztetéseknek

⁶ Lásd: Alapvetés. Oktatási Hivatal – Oktatas.hu.

⁷ Lásd: <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu>

⁸ Lásd: www.tankonyvkatalogus.hu/

⁹ Lásd: www.nkp.hu/

¹⁰ Köznevelési Regisztrációs és Tanulmányi Alaprendszer.

megfelelően a hazai mobilszolgáltatók kikapcsolták az adatforgalom számlálását az Oktatási Hivatal honlapján is közölt honlapok tekintetében.

Az új munkarendre történő átállás meglepően gyorsan végbement. Többen felvetették, hogy szerencsésebb lett volna egy-két hét rendkívüli tanítási szünetet elrendelni, ez azonban álláspontunk szerint nem lett volna motiváló, a szünetben nem haladtak volna úgy a folyamatok, mint ahogyan erre a gyors átállás alatt mód nyílt. Azt ugyanakkor egyértelműsítettük, hogy nem elvárás, hogy a hétvégi felkészülést követően hétfőn reggel 8 órakor a megszokott órarendi foglalkozással kezdődjön a tanítás, így az első nap délelőttjén a legtöbb intézményben értekezleteket tartottak, és az ezeken meghozott döntések alapján folytatódott a munka, amelynek rendszerbe állításához néhány napra szükség volt.

A tantermen kívüli, digitális munkarend időtartama alatt az oktatási és tanulási folyamat a korábbitól lényegesen eltérő módszerekkel folytatódott, az egyes intézmények között, de sokszor egyazon intézmény különböző pedagógusai között is eltérő gyakorlatok alakultak ki. Ezt ugyan többen vitatták, azonban meglátásunk szerint kezdetben ez volt az egyetlen járható út: bármely platform és/vagy módszer központi kijelölése nagy vitákat szült volna, az adott szoftver működését adott esetben akadályozta is volna a hirtelen megugró terhelés, így viszont mindenki a saját felkészültségének, lehetőségeinek megfelelően, a folyamatos fejlődés igényével végezhetette munkáját, az intézményeken belül fokozatosan kialakítva a közös jó gyakorlatokat, kiválasztva a megfelelő szoftvereket. Közös pontként a pedagógusok és a tanulók egymással online, digitális kapcsolatban vagy egyéb, személyes találkozást nem igénylő kapcsolatban álltak, a feldolgozandó tananyag kijelölése, megtanítása, valamint a tanulási folyamat céljából folyamatos kapcsolatot tartottak.

Az oktatási munkacsoport a járványhelyzetben folyamatosan ülésezett, jelentéseit rendszeresen megküldte a védekezést koordináló miniszterelnök számára. Figyelemmel kísértük a digitális munkarend alakulását, a belépések és aktivitások számát az egyes internetes portálokra, a kapott visszajelzéseket, illetve a KRÉTA¹¹ tanulói és pedagógusi belépések, kiadott feladatok és pedagógusok által adott értékelések számát, valamint a szülői/gondviselői belépéseket. Az egész járványhelyzet-kezelési folyamat során ezen konkrét statisztikai adatokra alapoztuk a döntéseket, illetve azonosítottuk a beavatkozási pontokat.

Érdemes kiemelni, hogy az e-közigazgatás alrendszerei, valamint a digitális oktatás alrendszerei jól vizsgáztak, egyetlen rendszerleállásra sem került sor, holott az érintett rendszerek nem ilyen terhelésre készültek. Az állami rendszerek esetén kormányzati intézkedés történt a hardveres kapacitások bővítésére, ennek érdekében az operatív járványügyi intézkedések elrendeléséért felelős Operatív Törzs több mint 2 milliárd forint értékben támogatta speciális informatikai eszközök beszerzését.

Ugyancsak az első lépések közé sorolható, hogy a gyors egyeztetéseknek köszönhetően az M5 televízió munkacsoportunk javaslatai és az intézmények tantervi igényeinek felmérése alapján lényegében iskolatelevízióvá vált, ezáltal olyan műsorokat sugárzott,

¹¹ Lásd: <https://ekreta.hu/>

amelyeket a pedagógusok felhasználhattak munkájuk során, és a tanulók viszonylag könnyen elérhettek – az internetes infrastruktúra terhelése nélkül.

Szülők, pedagógusok, tanulók az eredményes oktatásért

A köznevelés legfontosabb szereplői természetesen a diákok, illetve az ő közvetlen családjuk. Feljük való elkötelezettségünk a legerősebb, és ők a köznevelési rendszer elsődleges „ügyfelei”. A szolgáltató közigazgatás szemlélete és a köznevelésről szóló törvény előírja számunkra, hogy a legmagasabb minőségű, személyre szabott, egyéni fejlesztést tartalmazó szolgáltatásokat nyújtsuk a tanulóknak, lehetőleg megfelelvén a szülői igényeknek is.

A szülői igények elméletben egybeesnek a diákok igényeivel, hiszen számukra is elsődleges a gyermekek természetes fejlődésének, nevelésének biztosítása, tudásuk bővítése, szellemi és testi fejlődésük elősegítése. Azonban a koronavírus-járvány nehéz időszakában nem mehetünk el szó nélkül amellett a tény mellett, hogy a szülők maguk is a vírusveszéllyel járó intézkedések végrehajtóivá váltak. Munkahelyi kötelezettségeik teljesítése mellett, illetve esetlegesen munkahelyük elvesztése esetén is megnövekedett feladatokkal járó szerepet kellett vállaljanak gyermekeik köznevelési életútjában a 2020. március 16-ával kezdődő időszakban. Sok szülő vált fél- vagy negyedállású pedagógussá, digitális szakértővé ebben az időszakban, illetve vett részt gyermeke oktatásában a megszokottnál sokkal nagyobb mértékben. E plusz kötelezettség mértékét meghatározta az egyes családokban felnövő gyermekek száma, illetve életkora. A legnagyobb terhelés alá egyértelműen az alsó tagozatos gyermekek szülei kerültek. Ők a megfelelő digitális tudással és tapasztalattal, esetleg hozzáféréssel kismértékben vagy egyáltalán nem rendelkező gyermekük, gyermekeik számára napi segítséget kellett hogy nyújtsanak az iskolai kötelezettségek teljesítése érdekében. Ezt a nehézséget a Századvég Kutatóintézet fókuszcsoporthoz szülői felmérése is visszaigazolta. A szülők főleg az általános iskolai pedagógusokat tartották kevésbé felkészültnek a digitális átállásra, illetve megjegyezték, hogy sok pedagógus nem is tartott online órát, hanem csupán a feladatokat adta ki és szedte be a diákoktól.¹² A középiskolai pedagógusok többsége a szülők szerint jobban vette a digitális átállással járó feladatokat, ám összességében a pedagógusokon a szülők a következetesség hiányát érezték sok esetben. Mindamelllett a szaktantárgyakban való támogatás nehézséget jelenthetett.

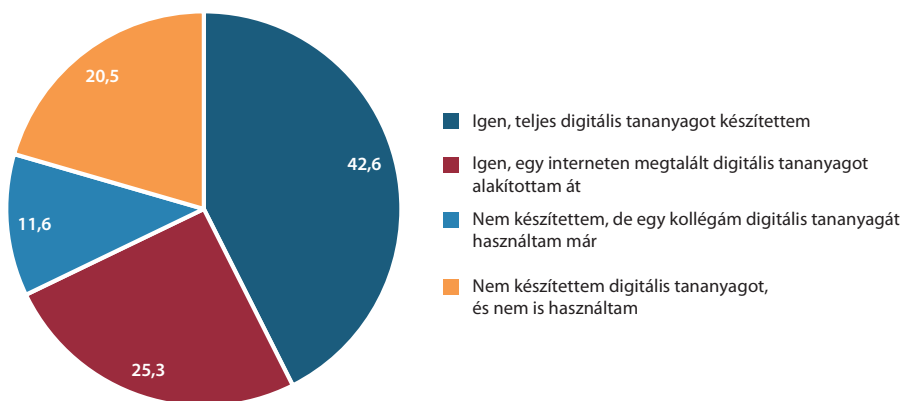
A 65 év feletti nagyszülők fokozottabb megfertőződési és magasabb letalitási veszélyeztetettsége miatt sok család eleve elveszítette korábbi természetes segítségét, a nagyszülők otthonaikban önkéntes karanténba vonultak. Ismerünk a járványhelyzet kezelésével kapcsolatos nagyon nehéz egyéni helyzeteket, de nemzetközi szinten elismert jó gyakorlatokat is, ezért e tanulmány keretei között is köszönetünket fejezzük ki

¹² Századvég kutatási jelentés: A szülők tapasztalatai a digitális tanrenddel kapcsolatban. (6 fókuszcsoport alapján.) 2020. június. (Kézirat.)

minden szülőnek, akik segítettek a pedagógusoknak és a köznevelési intézményeknek gyermekeik hatékony és szakszerű oktatásának megvalósításában!

A felsőbb évfolyamos tanulók esetében viszont sokkal inkább megnyílt a lehetőség a tanulók önálló tevékenységén alapuló projekt jellegű oktatási módszerek alkalmazására, amely a korosztály aktivitását a korábban megszokott tantermi munkához képest megemelte. Mindebből látható, hogy ez a tanulási forma ténylegesen felkészülési lehetőséget kínál a későbbi felsőfokú tanulmányok megkezdéséhez, vagy a munkaerőpiaci elvárásokhoz való alkalmazkodáshoz.

Kiemelt szerephez kerültek a pedagógusok is, akik azt a feladatot kapták, hogy a korábbi, jól megszokott, személyes, tantermi oktatási forma helyett napok alatt álljanak át a személyes találkozást mellőző, alapvetően digitális oktatási munkarendre. A pedagógusnak a köznevelés mindennapjaiban igen összetett szerepben kell helytállnia: ő a tudás átadója, a tanuló kompetenciáinak fejlesztője, illetve egyben motiváló személy is a tanuló önálló tanulásában. A személyes kapcsolattartású oktatásban sem egyszerű ezen komplex szerepben a helytállás, nem is beszélve a digitális oktatásról. Napok alatt kellett átalakítani a személyesen átadni tervezett tananyagokat a tanév hátralévő részére, digitális formába önteni, illetve felosztani feldolgozható részletekre. Szabad kezet kaptak ugyanakkor abban, hogy a számukra leginkább megfelelő digitális platformot válasszák a diákokkal való kapcsolattartás keretében. A Századvég felmérése alapján elmondható, hogy a pedagógusok csupán 1/5-e nem készített és nem is használt eddigi oktatásában digitális tananyagot (az eredményeket az 1. ábra szemlélteti). Ezek az adatok azt támasztják alá, hogy a magyar pedagógusok 4/5-e rendelkezett az új munkarendhez szükséges alapvető kompetenciával.

1. ábra: A pedagógusok digitáltananyag-készítési és -használati arányai (% , N = 9320)

Forrás: Századvég kutatási jelentés (2020) i. m. adatai

Eszközök tekintetében lehetővé tettük, hogy amennyiben a pedagógusoknak otthon nem álltak rendelkezésre megfelelő IKT-eszközök vagy internetkapcsolat, az iskolai infrastruktúrát használják. Számos magánszemély ajánlott fel mentorálást a kevésbé tapasztalt pedagógusok számára, az ő elérhetőségeik az Oktatási Hivatal honlapján köz-

zétett módszertani ajánlásban jelentek meg. A tanácsadásra jelentkezők között voltak a Digitális Jólét Program¹³ mentorai is. Mindezen segítő környezet, a sok rendelkezésre bocsátott digitális tananyag és az IKT-eszközök nyújtotta segítség mellett is kiemelt terhelés alá kerültek a pedagógusok, akik nem ritka esetben saját gyermekeik oktatásában és nevelésében is részt kellett vállaljanak. A tanárok nagy többsége ebben a nehéz helyzetben is kiválóan teljesített.

A pedagógusok érdekeit a kormányzat felelősségvállalása mellett érdekképviselői szervek is képviselték. A Nemzeti Pedagógus Kar a Koronavírusügyi Oktatási Munkacsoportban képvisellel rendelkezett, így szakmai álláspontjukat közvetlenül be tudták csatornázni a döntés-előkészítés folyamatába. Ezen túl a munkacsoport és az EMMI Köznevelésért Felelős Államtitkársága is rendszeres kapcsolatot tartott az érdekképviselőkkel. A Pedagógusok Szakszervezete (PSZ) és a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (PDSZ) közösen követelték az iskolák bezárását már 2020. március 13-án. A kormány bezárásra nem, de az új munkarend bevezetésére nyitott volt, az intézkedéseket a korábbiakban már áttekintettük. A Pedagógusok Szakszervezete a digitális munkarendre történő átállás első hetében felhívta a figyelmet, hogy ez az oktatási módszer a pedagógusok számára jelentős többletmunkával jár. Jelezték, hogy nem teljes körű az elégedettség a pedagógusok körében a gyors átállás feltételrendszerével, kritikáik jellemzően építő jellegűek voltak, az átállás időszakában a PSZ és a Köznevelésért Felelős Államtitkárság között jó együttműködés alakult ki. Nem azonnal történt ez így a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete esetében, amely az érettségi tervezett lebonyolításával kapcsolatban komoly sztrájkfenyegetést helyezett kilátásba, ám erre végül – komoly sajtópolémiát követően – nem került sor.

A tankerületi központok, a szakképzési centrumok és a Klebelsberg Központ is részt vett a vírushelyzet kezelésében, az intézményekben zajló digitális átállás koordinálásában. Az Oktatási Hivatal ugyancsak átállította a legkülönbözőbb tanügyigazgatási rendszereit a megváltozott körülményeknek megfelelő feladatellátás érdekében. A speciális helyzetek kezelésében extra felelősség hárult a háttérintézményekre, amelyek lehetővé tették szinte minden tanuló bevonását a tantermen kívüli, digitális munkarendbe. A központok hasznos adatokkal, visszajelzésekkel szolgáltak az átállási folyamat gyakorlati működésével, az intézményekben felmerült IKT- és digitáliskompetencia-igényekkel kapcsolatban. Proaktív, a helyzet rendkívüli jellege ellenére elkötelezett és minőségi munkájuk nagyban hozzájárult a digitális munkarend sikeréhez. Sok esetben a tankerületek, a szakképzési centrumok és a KK nyújtott segítséget a nem állami intézményfenntartók számára is feladataik hatékony, a digitális munkarend igényeinek megfelelő ellátásában, illetve többletigényeik felmérésében.

¹³ Lásd: <https://digitalisjoletprogram.hu/>; <https://dpmk.hu/>

Áttérés az új munkarendre – a módszertani ajánlás

A tantermen kívüli, digitális oktatásra történő áttérés a Köznevelésért Felelős Államtitkárság munkatársai számára is nagy kihívást jelentett. A vonatkozó rendelet megjelenése után azonnal közzétették a Módszertani ajánlást és útmutatót a tantermen kívüli, digitális munkarendhez az Oktatási Hivatal honlapján,¹⁴ amely folyamatosan fejlődött, végleges formáját 2020. április 9-én nyerte el.

Az első részben a tanárok és diákok közötti kapcsolattartást javaslatokkal segítjük, valamint a teljesítendő feladatok kiadását orientáltuk. Itt a heti rendszerben kiadható és számon kérhető tantárgyi követelmények kidolgozását kértük az intézményektől és a pedagógusoktól, illetve arra tettünk javaslatot, hogy a tananyag mely részeit milyen módon dolgoztassák fel a tanárok a tanulókkal. A feladatok kiküldésére a KRÉTA rendszert és az e-mailes kommunikációs formát ajánlottuk, az elérhető elektronikus tankönyveket bemutattuk a pedagógusoknak. Felkértük a tanárokat, hogy ellenőrizzék a tanulók, illetve szüleik, gondviselőik elérését az e-mailes vagy más elektronikus kapcsolattartási formák esetében.

A digitális oktatási tartalmak elérhetőségeit folyamatosan bővülő aloldalon tettük elérhetővé az érdekeltek számára.¹⁵ Ezen digitális tartalmak használata főleg az állami portálok esetében volt nyomon követhető, amely szerint a belépések növekvő száma igazolta a digitális munkarend bevezetésének sikerét. Egyúttal felhívtuk arra minden érintett figyelmét, hogy az egyes mobilinternetet nyújtó szolgáltatók plusz adatsomagok térítésmentes biztosításával igyekeztek segíteni az otthoni tanulást a családok számára.

A tanulást támogató további hasznos anyagokat tartalmazó részben igyekeztünk minden olyan segédanyagot megjeleníteni, amely tanulást kiegészítő anyagként funkcionálhat, illetve azok felhasználása nem követel meg a pedagógusoktól további személyes munkát, elégséges az azok feldolgozásához szükséges instrukciók kiküldése.

Talán a legnehezebb helyzetbe a tantermen kívüli, digitális munkarendre való átállásban a sajátos nevelési igényű gyermekek, az ő szüleik, illetve a velük foglalkozó pedagógiai szakszolgálatok kerültek. Számukra külön protokollokat közöltünk az integrációval, gyógytestneveléssel, valamint a végrehajtandó logopédiai gyakorlatokkal kapcsolatban. Hasonlóan nehéz helyzetben voltak az óvodák, a művészetoktatási intézmények, illetve a speciálisan SNI-s gyerekek nevelésére szakosodott intézmények, számukra is nagy számban gyűjtöttünk össze szakanyagokat, de értelemszerűen az oktatás ezeken a területeken ütközött a legtöbb objektív akadályba.

Sok tenni akaró szakértő és pedagógus ajánlotta fel, hogy szívesen nyújt egyéni tanácsadást kollégái számára ebben a válsághelyzetben, az ő elérhetőségeik és speciális szakértelmük külön táblázatban jelent meg az ajánlásban.

A szülők és az otthoni tanulást segítő testvérek, más családtagok számára részletesen bemutattuk a távoktatást segítő eszközöket és a KRÉTA rendszert, amelyben a házi

¹⁴ Lásd az [Oktatási Hivatal weboldalának](#) Köznevelés menüpontját.

¹⁵ Lásd az [Oktatási Hivatal weboldalának](#) Köznevelés menüpontját.

feladatok és otthoni munkák ellenőrizhető kiadása történt, illetve történik a pedagógusok által.

A digitális tanulás és tanítás egyik legfontosabb kérdése a pedagógusok részéről történő reális és megalapozott értékelések, visszajelzések biztosítása a tanulói munkára. Az egész komplex folyamat egyben magában foglalja a digitális tanulói munka pedagógus általi követését. Mivel itt nagyjából új területről van szó a pedagógusok számára, a módszertani ajánlásban több lehetséges számonkérési és értékelési formát megfogalmaztunk. Ezek alapvetően a valós idejű beszámoltatás, az időben késleltetett beszámoltatás, valamint az offline feladatmegoldás voltak. A módszertani szempontból leginkább indokolható egy olyan folyamatszemléletű értékelési rendszer bevezetése, amely a korábban említett értékelési formák és a tanulói önértékelések kombinálásával vált lehetségessé. Összefoglaltuk a pedagógus kollégák számára az értékelések fő funkcióját a tanulási folyamatban, valamint igyekeztünk számukra tanácsokat adni a megfelelő értékelési forma kiválasztásához.

Mivel a digitális oktatás iskolai vagy saját tulajdonú, különböző típusú és szoftverellátottságú IKT-eszközök segítségével, a nyílt internethálózaton zajlott, ezért külön fejezetet biztosítottunk az informatikai biztonsággal kapcsolatos információk közzétételére számára. A biztonságos internet- és eszközhasználat alapvető feltétele volt a sikeres digitális átállásnak.

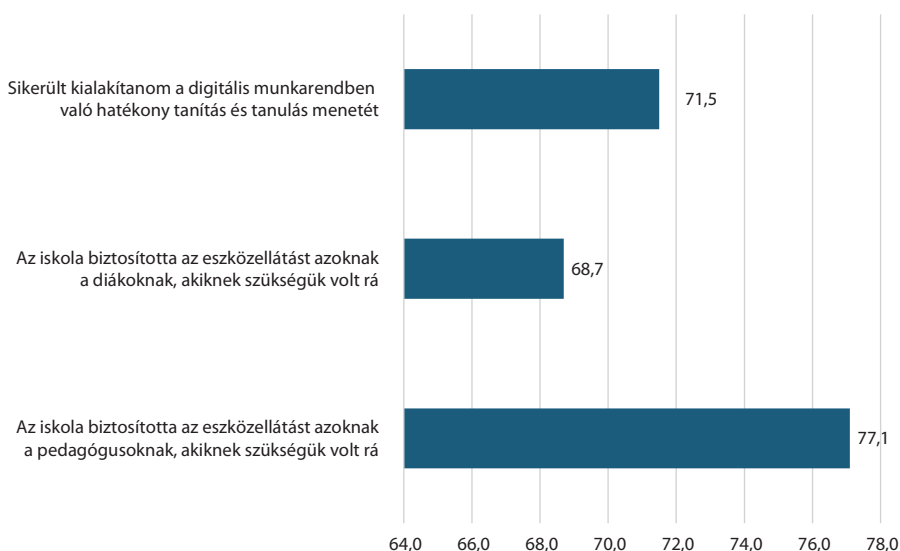
A pedagógusok konkrét kérdéseit egy „gyakran ismételt kérdések” részben válaszoltuk meg, amely részt a beérkező újabb kérdések alapján folyamatosan bővítettük. Ebben a részben konkrét kérdésekre konkrét válaszokat adtak az államtitkárság munkatársai. Az ajánlásgyűjteményben összegyűjtöttük továbbá a vonatkozó jogforrásokat, lehetővé téve az érintettek pontos tájékozódását a konkrét szabályozásról.

A pedagógusok véleménye az új munkarendről

A napi munkavégzés során az oktatási kormányzat módszertani útmutatója csak korlátozott segítséget tudott nyújtani a pedagógus számára, az irányt, a feladat megvalósításának kereteit mutatta meg, amelyet tartalommal az érintett személy az intézményvezető utasítása, a kollégák segítsége, a különböző fórumokon olvasottak, illetve saját döntése alapján tölt meg. A Századvég 2020 pedagógusfelmérés kutatása során megkérdezték a tanárok véleményét az új munkarendre való átállással kapcsolatos személyes tapasztalataikról. A módszertanról elmondható, hogy a teljes pedagóguspopulációt megszólították a KRÉTA rendszeren keresztül kvantitatív kérdőíves adatfelvétel formájában, a teljes végleges válaszadói szám 9353 pedagógus. Az eredményeket a 2. ábrán jelenítettük meg. A felmérés eredménye alapján 77,1 százalék egyetértett azzal az állítással, miszerint „az iskola biztosította az eszközellátást azoknak a pedagógusoknak, akiknek szükségük volt rá”. 71,5 százalék ítélte meg úgy, hogy „sikerült kialakítani a digitális munkarendben való hatékony tanítás és tanulás menetét”. Ami ezek mellett nagyon fontos, hogy a pedagógusok 68,7 százaléka egyetértett azzal, hogy

„az iskola biztosította az eszközellátást azoknak a diákoknak, akiknek szükségük volt rá”. Alapvetően tehát az áttérés ezen három kardinális jelentőségű kérdéskörben a pedagógusok markáns többsége szerint sikeres volt.

A tantermen kívüli digitális munkarend sikerességének általános megítélésével kapcsolatban ugyanakkor erősen szóródik a pedagógusok véleménye a skála pozitív és negatív vége között. Azzal az állítással, hogy „a digitális áttérés Magyarországon sikeres volt”, 38,2 százalék értett egyet, 35,2 százalék fogalmazott meg semleges véleményt, 26,2 százalék viszont nem értett egyet azzal. Ebben az esetben a pozitív véleményt megfogalmazók aránya 12 százalékkal magasabb, mint a negatív véleményt megfogalmazóké, azaz az általános benyomás a digitális áttérés sikere kapcsán inkább pozitív a pedagógusok körében.

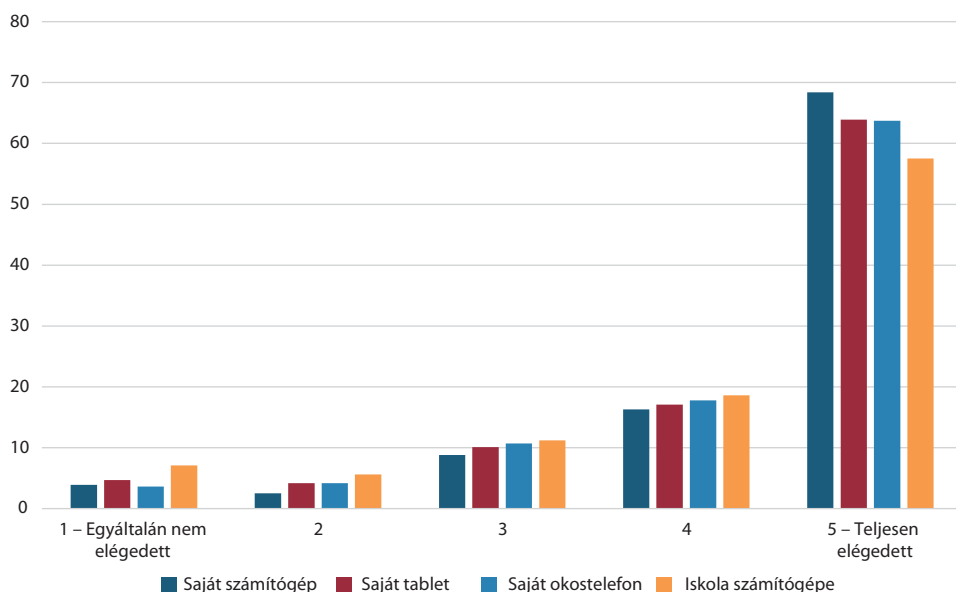
2. ábra: Pedagógusok aránya, akik egyetértenek, vagy teljes mértékben egyetértenek az alábbi állításokkal (%), $N = 9025, 7913, 8151$

Forrás: Századvég 2020 pedagógusfelmérés adatai

Megkérdeztük azt is, hogy mennyire voltak elégedettek a használt eszközökkel. Az eredményeket a 3. ábrán mutatjuk be. Az elégedettség minden eszköztípus esetében leolvasható az ábráról, ezek az adatok is alátámasztják, hogy a pedagógusok 80 százalék feletti arányban (4-es és 5-ös érték együttesen) elégedettek voltak a saját használatban lévő eszközeikkel, ami egyaránt jelenthetett saját tulajdonban lévő vagy az iskolák által biztosított számítógépet.

A pedagógusokat arról is megkérdeztük, hogy mennyi időt fordítottak az óráikra való felkészülésre az új munkarend bevezetése előtt és utána. Az adatokat a 4. ábrán jelenítettük meg. Elmondható, hogy saját visszajelzésük szerint ez a gyors áttérés jelentős időráfordítás-többletet követelt meg a tanároktól. Míg a digitális, tantermen kívüli mun-

karend bevezetése előtt a pedagógusok 4,9 százaléka töltött heti 26 óránál többet az óráira való felkészüléssel, az új munkarend bevezetése után ez az arány 30,4 százalékra nőtt. A heti 21-25 órát készülő 7,4 százalékos korábbi aránya több mint megduplázódott, az új munkarend bevezetése után 15,6 százalékos arányt tett ki. A heti 16-20 órát készülő aránya 16,9 százalékról 20,2 százalékra nőtt. Az adatokból tehát látható, hogy a tanárok lényegesen több időt fordítottak a felkészülésre a digitális oktatás megvalósítása során, ami érthető is, hiszen a megszokotthoz képest mást, másként kellett megvalósítaniuk.

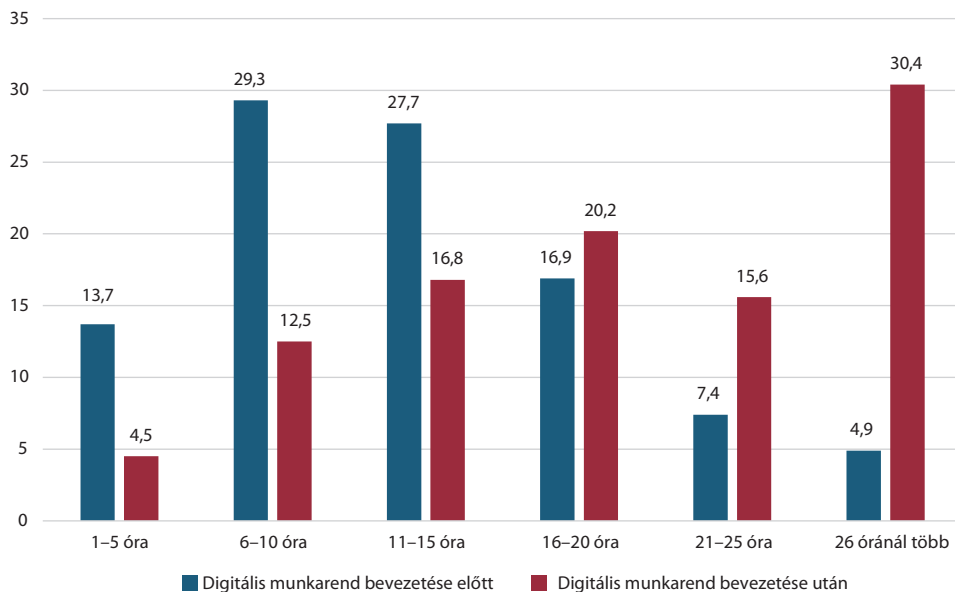

3. ábra: Pedagógus elégedettsége a digitális munkarend során használt eszközzel (% , N = 8008, 2456, 7709, 6507)

Forrás: Századvég 2020 pedagógusfelmérés adatai

Ezt a pedagógusönképet némiképp árnyalja, hogy a Századvég felmérése szerint a szülők részéről egyes pedagógusok esetében felmerült a digitális eszközök kezelésével kapcsolatos felkészületlenség, illetve a megfelelő digitális kommunikációs platform kiválasztásának a hiánya, tehát amíg a pedagógusok többségében sikeresnek és sokkal megterhelőbbnek látták a munkájukat és az erőfeszítéseiket, addig a szülők ezt jóval kritikusabban élték meg. A jövőre nézve azonban érdemes kiemelni, hogy a szülők elsősorban azt kifogásolták, hogy a következetesség és egységesítés hiánya komoly kavarodást okozott, követhetlenné vált a szülők és tanulók szempontjából, hogy hol kapják meg a diákok a tananyagokat, és hol kell azokat visszaküldeni. Több szülő is említette – elsősorban az általános iskolás diákok szülei közül –, hogy bizonyos tanárok egyáltalán nem tartottak órát, csak a feladatokat küldték el a diákoknak, amit vissza kellett küldeni. Ezáltal érdemi személyes kapcsolat nem volt a pedagógus és a diákok között, nehezebben vagy szinte nem tudtak segítséget kérni és kommunikálni. Szintén

több szülő említette, hogy a diákok terhelése szerintük növekedett az elmúlt időben, mert a pedagógusok több anyagot próbáltak meg „leadni”, mint amennyit a normál tanrend alatt végig tudtak volna venni. Természetesen ez az álláspont nem meglepő, hiszen sok esetben valóban hiányzott a pedagógusok rutinja a digitális eszközök kezeléséhez, vagy éppen ahhoz, hogy tudják, milyen platformot lenne érdemes használni,¹⁶ hiszen a járványügyi helyzetre és az új munkarend kihívásaira nem volt idő rendszerszinten felkészülni.

4. ábra: Pedagógusok órai felkészülési ideje órában (%), *N* előtte = 9320, *N* utána = 9321)

Forrás: Századvég 2020 pedagógusfelmérés adatai

Az Oktatási Hivatal által kezelt legnagyobb tartalomszolgáltató portálok, valamint látogatottságuk 2020. 03. 16. – 2020. 06. 15. között

Nemzeti Köznevelési Portál (NKP)

A portál elsősorban az önálló ismeretszerzést hivatott segíteni, bemutatásából idézve elmondható, hogy

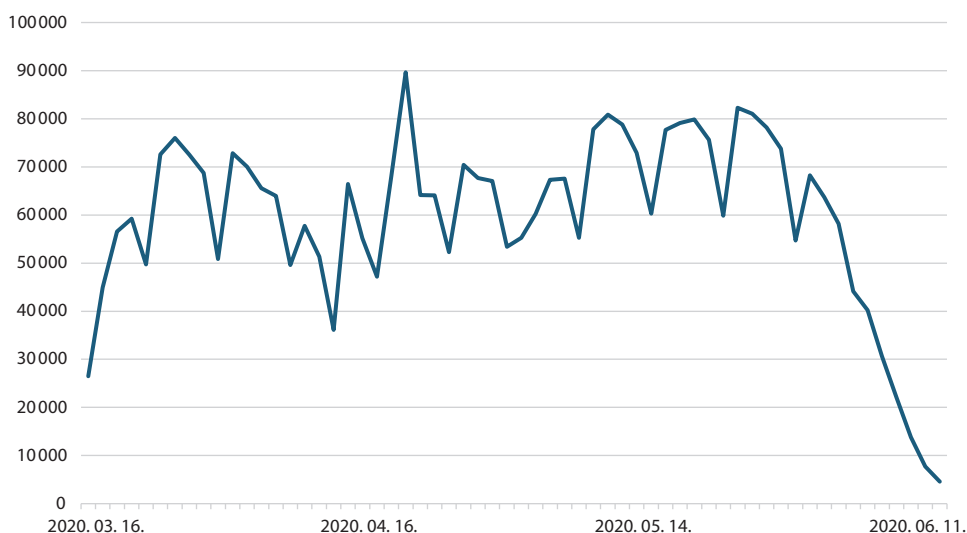
„az NKP egy ingyenesen elérhető oktatási platform, egy webes portálrendszer, amelynek célja a digitális pedagógia módszertani támogatása. Ebben a digitális térben a kevésbé jártasak is könnyen találhatnak módszertani segítséget és megfelelő tananyagot. A tartalmak egy részéhez regisztráció

¹⁶ Századvég Kutatási Jelentés: A szülők tapasztalatai a digitális tanrenddel kapcsolatban, (6 db fókuszcsoport alapján) 2020. június.

nélkül is hozzá lehet férni, ha pedig valaki saját tartalmat szeretne előállítani, pluszfunkciókhoz akar hozzáférni, ezt egy díjmentes regisztráció után megteheti. Így lehetősége nyílik tanulócsoportokat létrehozni és kezelni, illetve feladatokat kiosztani, értékelni, üzeneteket váltani diákjaival, tanulótársaival kommunikálni. A Nemzeti Köznevelési Portálon az Oktatási Hivatal újgenerációs tankönyvei többféle digitális változatban érhetők el. Egyrészt letölthetők PDF-formátumban, amelynek nagy előnye, hogy nem kell hozzá állandó internetkapcsolat, és a nyomtatott tankönyvvel teljesen megegyezően mutatja a tartalmakat. Emellett a portál legfontosabb innovációi az úgynevezett okostankönyvek és okosfeladatok.”¹⁷

Az egyes témakörökbe ágyazott interaktív elemek elősegítik a tanultak rendszerezését, ismétlését, lehetővé teszik a tanulók közötti differenciálást, egyúttal alkalmasak egyéni, páros vagy kiscsoportos munkára is. Ez a portál mindenben megfelel a mai kor igényeinek, egy úgynevezett „tanulásmenedzsment” rendszert is tartalmaz, amely teljes mértékben interaktív. Az itt elérhető anyagok adekvát segítséget nyújtottak a pedagógusok és a tanulók számára egyaránt. Kiemelendő, hogy a portál indítását 2020 szeptemberére tervezték, amikor az átdolgozott Nemzeti Alaptantervnek megfelelő tankönyvek bevezetését támogatta volna, mivel azonban technikailag már készen állt, a veszélyhelyzetben az érintett felületek azonnali élesítéséről született döntés.

A portál látogatottsági adatait a teljes digitális munkarendben zajló oktatási folyamat során mértük. A mérések alapján az egyedi látogatások teljes időszakra – kizárólag tanítási napokon – mért számát az 5. ábra mutatja be.

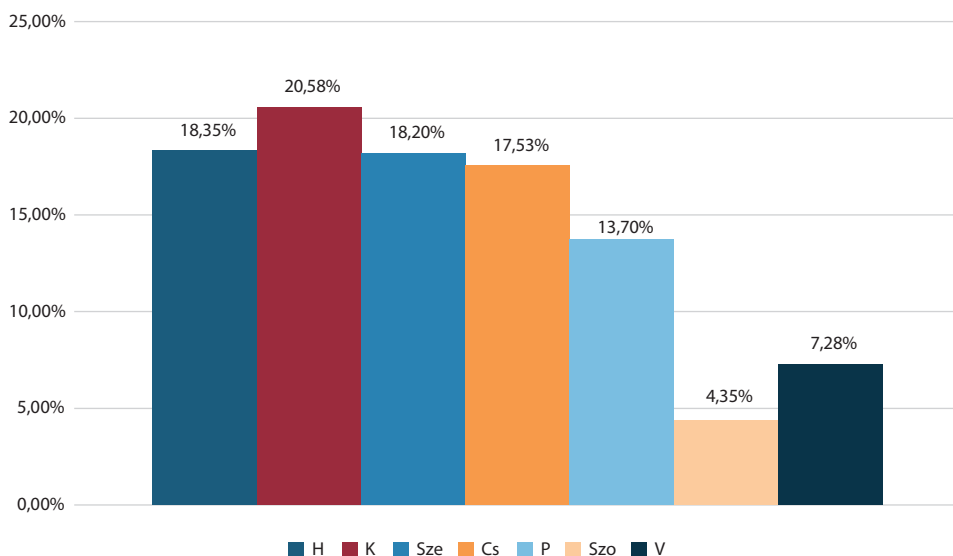

5. ábra: A Nemzeti Köznevelési Portál látogatottsága 2020. 03. 16. – 06. 11. között, tanítási napokon
Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

¹⁷ Lásd: www.nkp.hu/tankonyv/felhasznaloi_kezikonyv/nkp

A látogatottsági adatok a látogatók számának folyamatos emelkedését illusztrálják március hónap folyamán, több alkalommal meghaladta a 70 ezer főt az egyedi napi látogatók száma. Természetesen a hétvégi napokon a látogatottság alacsonyabb volt, a tanítási napokon értelemszerűen magasabb. A legnagyobb egyedi látogatószám április közepén 90 ezer fő volt. Az érettségik lezárultával, valamint a tanév zárásának közeledtével a napi elérések száma – természetesen – csökkenni kezdett. Az adatok alapján megállapítható, hogy az itt közreadott tananyagokat nagymértékben tudták hasznosítani a tanulók és a pedagógusok egyaránt.

Három teljes, szünet nélküli munkahét adatai alapján elkészítettünk egy átlagos elérési táblázatot, amely megmutatja, hogy a nemzeti köznevelési portált hétvégi napokon is sokan használták. A legerősebb nap ez esetben a kedd, a leggyengébb nap a szombat volt a heti elérések átlagos aránya szempontjából. Az eredmények a 6. ábrán láthatók.

6. ábra: A Nemzeti Köznevelési Portál látogatottságának megoszlása egy héten (3 hét átlagos adatai alapján)

Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

Sulinet portál

A portál a legkisebbektől a legidősebb tanulókig mindenkinek egyaránt tartalmaz értékes anyagokat. A célzott „Sulinet junior” portálon a kisebbeknek készült digitális tartalmak, tananyagok, játékok érhetők el.¹⁸ A már öregnek számító Sulinet tudásbázis tematikusan tartalmazza az oktatásban használható digitális tananyagokat, minden évfolyam számá-

¹⁸ Lásd: <https://junior.sulinet.hu/>

ra,¹⁹ felfutó látogatószámait elsősorban korábbi ismertségének köszönhetette. A Sulinet portál összességében sok tananyagot, jelentős tudásbázist tartalmaz tantárgyankénti és évfolyamonkénti bontásban, hatékony módon segítve a tanulók és pedagógusok munkáját. Az elérhető tananyagok igen nagy érdeklődésre tarthattak számot, hiszen a három „zászlóshajó” köznevelési portál között a Sulinet kapta a legnagyobb figyelmet, a legtöbb egyedi látogatót napi bontásban, illetve havi átlagban is. A legnagyobb látogatottságot, közel 170 ezer elérést 2020. március 30-án érte el az oldal. A pontos egyedi elérési adatokat a teljes időszakra a 7. ábra tartalmazza.

A felhasználás intenzitása a Sulinet portál látogatása esetében az érettségik írásbeli hetének végétől csökkent, ennek elsődleges oka, hogy az érettségizők felkészülése eddigre nagyjából megtörtént, ám megállapítható, hogy az még május végén is közel 100 ezres napi elérési számot produkált. A Sulinet portál esetében is elvégeztük a három folyamatos munkahét átlagából történő feldolgozást, és az NKP-hez hasonló eredményre jutottunk. Az adatokat a 8. ábra tartalmazza.

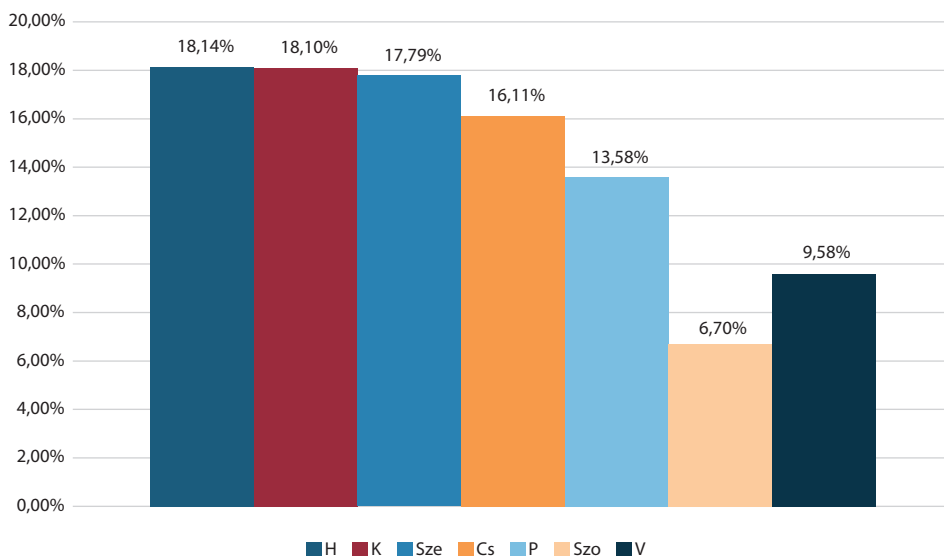

7. ábra: A Sulinet portál látogatottsága 2020. 03. 16. – 06. 11. között, tanítási napokon

Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

Az elérések szempontjából a legerősebb napok ebben az esetben is a hét elejére esnek, a csütörtök kissé, a péntek jelentősen csökkenő tendenciát mutat az elérések tekintetében. A hétvégi munka ennek a portálnak az esetében is megjelenik, hiszen szombatra és vasárnapra is magas arány jut a heti elérésekből, ha a két hétvégi nap arányait összeadjuk, megelőznek egy pénteki munkanapot.

¹⁹ Lásd: <http://tudasbazis.sulinet.hu>

8. ábra: A Sulinet portál látogatottságának megoszlása egy héten (3 hét átlagos adatai alapján)

Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

Tankönyvkatalógus

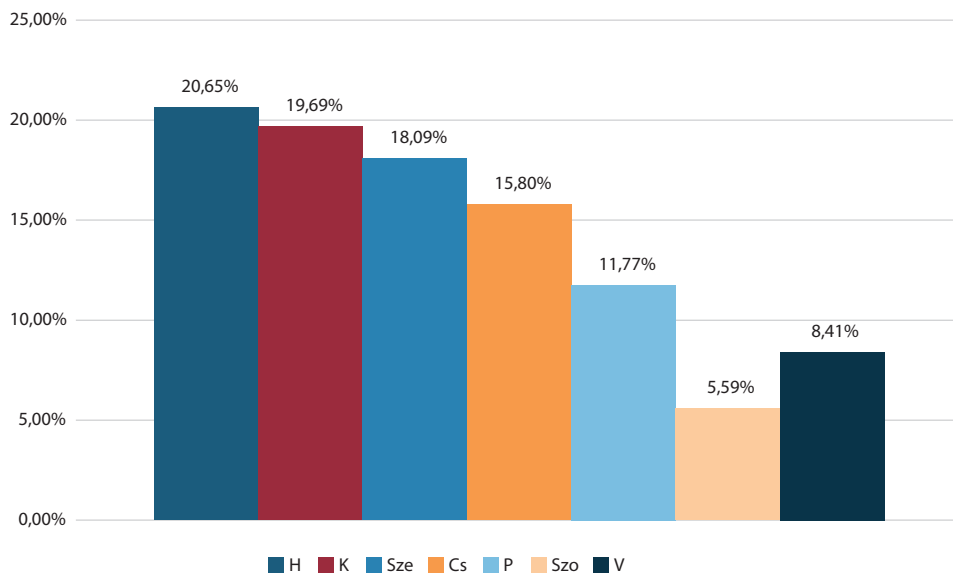
A Tankönyvkatalógusban²⁰ megtekinthetők az Oktatási Hivatal által kínált tankönyvek, elektronikus formában. A tankönyvek mellett természetesen megtalálhatók a tanmenetek, tanítási segédletek, a pedagógusok munkáját segítő további anyagok is. Jelen portál esetében a könyvek elektronikus (pdf) formában letölthetők, tehát itt egyszeri látogatással is összeszedheti az érdeklődő tanuló, pedagógus vagy szülő a számára szükséges anyagokat digitális formában. E portál látogatottsága is jelentős és folyamatosan növekvő volt március hónapban, 2020. március 30-án megközelítette a 30 ezer főt annak ellenére, hogy a papíralapú tankönyvek minden tanuló rendelkezésére álltak. A pontos idősoros látogatói megoszlást a 9. ábra tartalmazza. A csökkenő trendvonal ebben az esetben az anyagok letölthetősége miatt tapasztalható, hiszen az itteni anyagokat leginkább elektronikus formában, letöltve hasznosították a tanulási folyamatban.

Szokásos módszertanunk szerint a teljes időszak adatai mellett megnéztük három egybefüggő tanítási hét átlagos adatait is napi bontásban, amely a másik két portál használatához hasonló tendenciát mutat. A hét eleje a legerősebb, míg a hétvége gyengül. A vasárnap ebben az esetben is erősebb a szombatnál. A részletes adatokat a 10. ábra tartalmazza.

²⁰ Lásd: www.tankonyvkatalogus.hu/

9. ábra: A Tankönyvkatalógus portál látogatottsága 2020. 03. 16. – 06. 11. között, tanítási napokon
Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

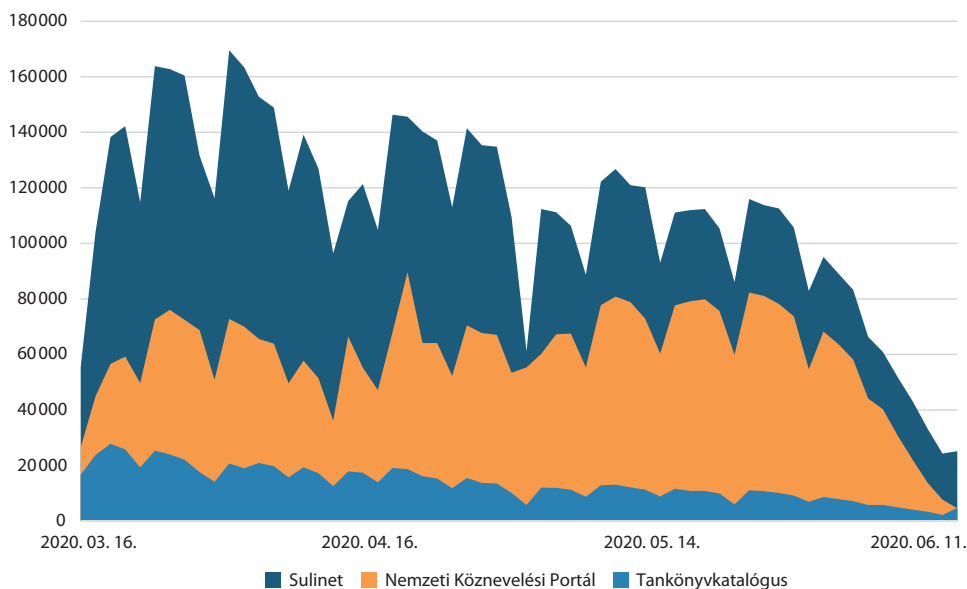

10. ábra: A Tankönyvkatalógus portál heti látogatottságának megoszlása (3 hét adatai alapján)
Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

A három portál látogatottsága együttesen

Az Oktatási Hivatal és az EMMI Köznevelésért Felelős Államtitkársága leginkább ennek a három portálnak a folyamatos fejlesztésével és frissítésével, gyors elérhetővé tételével tudta segíteni a magyar nyelvű digitális tartalomszolgáltatást. Módszertani szempontból hasznos a három portál tanítási napokon történő eléréseinek együttes ábrázolása. Látható a 11. ábrán, hogy a tendencia a Sulinet és a Tankönyvkatalógus esetében hasonló, ám a Nemzeti Köznevelési Portál esetében június elejéig növekvő elérési tendencia tapasztalható. A kvantitatív adatok mellett természetesen sok „kvalitatív” visszajelzés is érkezett, pedagógusok és diákok, valamint szülők egyaránt kiválóan tudták hasznosítani az így rendelkezésre bocsátott anyagokat.

Megjegyzendő továbbá, hogy ezen tartalomszolgáltató felületeket az egész világon minden magyarul tanító intézményben használhatták, a magyar kormány a felületeket a hozzáférés korlátozása nélkül, ingyenesen tette lehetővé, erről a külföldi magyar pedagógusszövetségek kaptak tájékoztatást.

11. ábra: A Sulinet, NKP és Tankönyvtár portálok látogatottsága 2020. 03. 16. – 06. 11. között, tanítási napokon
 Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

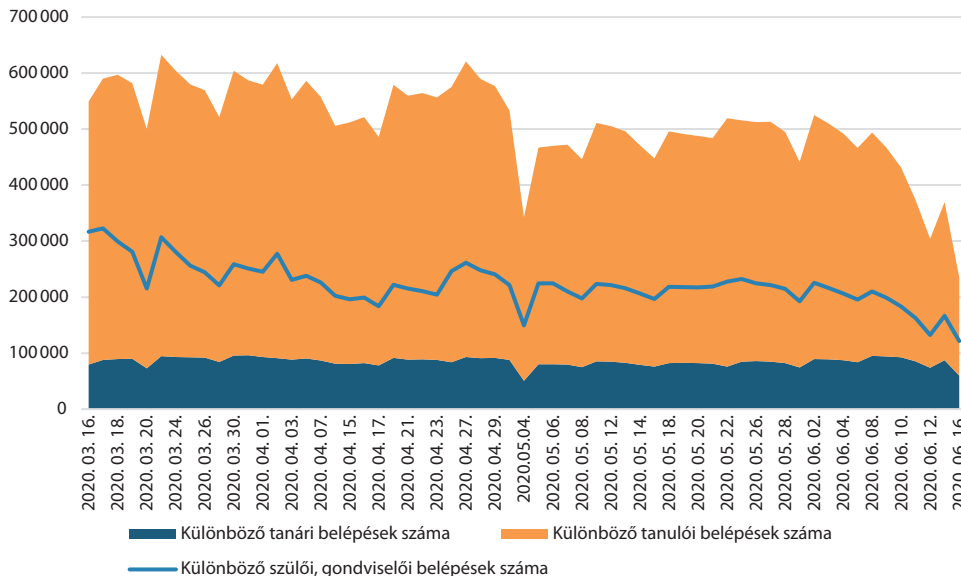
A tantermen kívüli, digitális munkarend eredményei

A tantermen kívüli, digitális munkarend eredményei több szinten vizsgálhatók: a közvetlen kimeneti mutató a tanulók munkájának mérhetősége, a megszületett értékelések

száma, ugyanakkor fontos hatásmutató a pedagógusok módszertani kultúrájának fejlődése, a tanárok és a diákok hozzáállásának, attitűdjének változása a digitális platformok, a tartalmak alkalmazásához. Egzakt módon ezt a fentebb már említett KRÉTA rendszer statisztikai adatainak elemzése alapján tudtuk mérni. Egyik legfontosabb indikátorunk a rendszerbe történő egyedi belépések számának alakulása volt, akár felhasználói típusonként. A tanulók és pedagógusok, valamint pedagógusok és gondviselők kapcsolattartásának legfontosabb platformja ez a rendszer volt, ahol üzeneteket válthattak egymással, a pedagógusok feladatokat adhattak, illetve a szülők ellenőrizhették köznevelésben tanuló gyermekük tanulmányi előmenetelét.

Hozzáférések száma

Tudjuk, hogy természetesen nem minden kommunikáció a KRÉTA rendszerben zajlott le az érdekeltek között, ez sosem volt elvárás, ám az adatok ékesen bizonyítják, hogy a digitális, tantermen kívüli munkarend március 16. után elindult, és az adatok igazolják azt is, hogy bizony fel is pörgött, hiszen egyre több feladat kiadása, illetve egyre több értékelés beírása történt meg a rendszerbe a pedagógusok által. Az egész időszakra vonatkozó munkanapi belépéseket – összesítve felhasználtítípusonként – a 12. ábra tartalmazza.

12. ábra: Felhasználtítípusonkénti belépések a KRÉTA rendszerbe 2020. 03. 16. – 06. 16. között

Forrás: a szerzők szerkesztése KRÉTA-statisztika alapján

A diagram alapján jól látható a pedagógusi hozzáférések szinte vízszintes trendvonal, hiszen a tanárok munkájukban nagymértékben számíthatnak a KRÉTA rendszer funkcióira. Az időszak kezdetén enyhén emelkedő trend szinte vízszintesre állt be, egyedül az írásbeli érettségik kezdetekor esett vissza. Ez azonban megfigyelhető a másik két felhasználótípus esetében is. A tanítási napokon a pedagógusok egyedi belépési átlaga 84 774 fő volt, 8110-es szórással, amely alátámasztja a folyamatos használatot (az iskolákban foglalkoztatott pedagógusok száma megközelítőleg 140 000 fő).

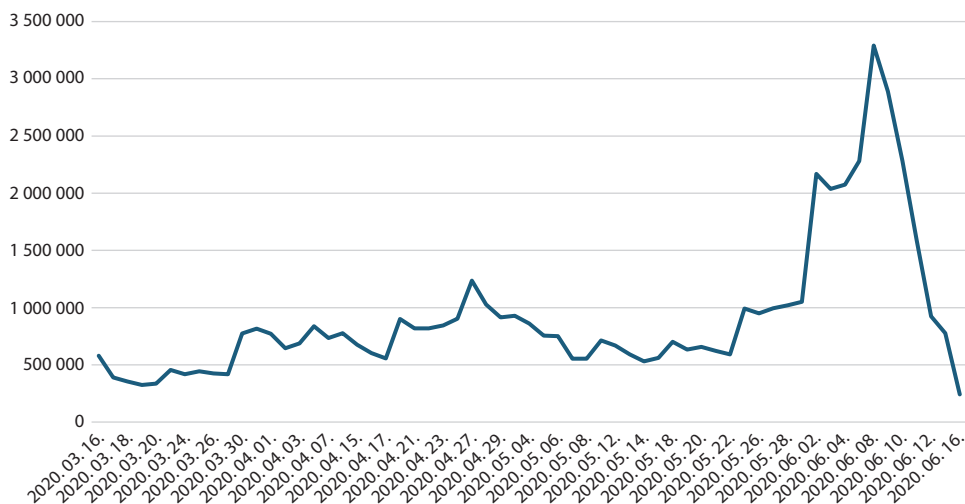
A diákok hozzáférése is egyenletes, ám a napi egyedi elérések száma az írásbeli érettségik elkezdődésének időszakában nagyjából az érettségizők számával csökkent, illetve a tanév zárásával az utolsó napokat kivéve alábbhagyott. A tanítási napokon a diákok belépési átlaga 427 490 fő volt naponta, amelyhez egy 70 864-es szórásadat tartozik. Itt a nagyobb szórást az érettségizők kiesése okozza az időszak végén.

A szülői, gondviselői hozzáférések mértéke a kezdeti legmagasabb számról enyhén csökkenő trendet mutat, amely számunkra azt igazolja vissza, hogy a szülők látták, az új munkarend jól működik. A napi szülői egyedi belépések átlagos száma 222 903 fő volt, 38 760-as szórással.

Értékelések száma

A pedagógusok diákoknak adott értékeléseit is a KRÉTA rendszeren keresztül tudtuk folyamatos figyelemmel kísérni. Nem győzzük hangsúlyozni ennek az indikátornak a fontosságát, hiszen az iskolákban zajló tanulási folyamat egyik megragadható eredménye az értékelés, amely alapján a tanuló – és a gondviselő – visszajelzést kaphat teljesítményéről a pedagógustól, és az adott jegyek alapján alakulnak ki az év végi eredmények is, amelyek meghatározók a diákok oktatási karrierjében. Természetesen mi is valljuk, hogy nem a jegyekért járnak a gyerekek az iskolába, a jegyek hiánya azonban ebben a helyzetben komoly figyelmeztetés lett volna számunkra, amikor adatok alapján próbáltuk figyelni az új munkarend dinamikáját. A rendszerben munkanapokon rögzített értékelések számát a 13. ábra tartalmazza.

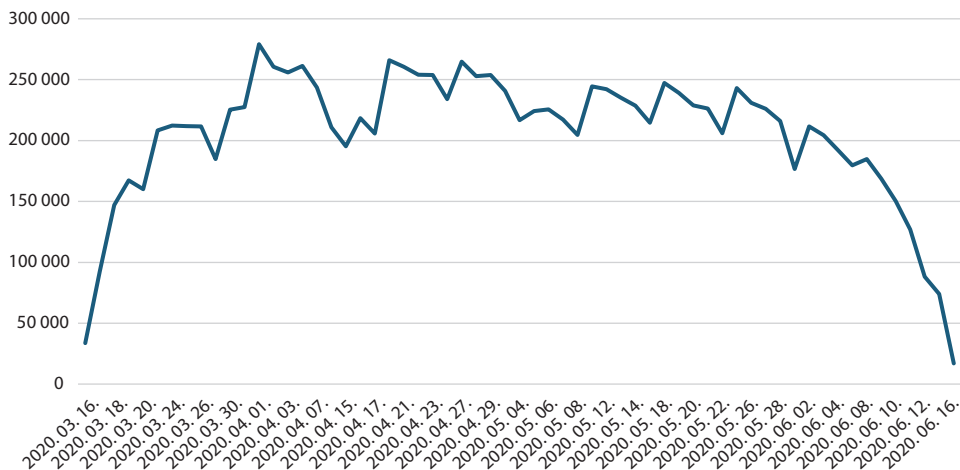
Látható, hogy az értékelések (jellemzően jegybeírások) száma a tanév végéig növekvő tendenciát mutat, de az áttérés első napján is meghaladta az adott értékelések száma az 500 ezret. Az értékelések száma folyamatos emelkedő trendet mutat az érettségivizsgák megkezdéséig, innentől azok végeztéig a trend csökkenőbe vált, ám a tanév végére kiugró a növekedés, hiszen értelemszerűen számos kiadott feladat eredményességének adminisztrálása ekkor történt meg, de hozzájárulhattak ehhez az utolsó két hétben lehetővé tett személyes, egyéni konzultációk, felzárkóztató foglalkozások is. Az átlagot tekintve az időszak tanítási napjai alatt napi 913 531 értékelés történt, amelyhez azonban az év végi jegybeírási dömping miatt 616 814-es szórásadat társul. Az értékelések számának alakulása is alátámasztja a digitális munkarend megfelelő működését, ezek nélkül ugyanis a tanév nem lett volna lezárható.

13. ábra: Értékelések száma munkanapokon a KRÉTA rendszerben, 2020. 03. 16. – 06. 16. között

Forrás: a szerzők szerkesztése KRÉTA-statisztika alapján

Rögzített házi feladatok száma

14. ábra: Rögzített házi feladatok száma a KRÉTA rendszerben munkanapokon, 2020. 03. 16. – 06. 16. között

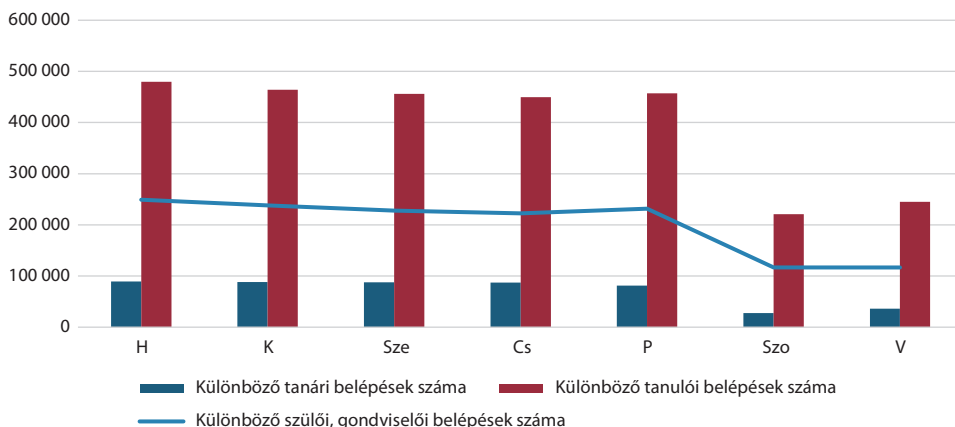
Forrás: a szerzők szerkesztése KRÉTA-statisztika alapján

A KRÉTA rendszerben pedagógusok által rögzített házi feladatok számát a 14. ábra mutatja meg. A napi átlagos rögzített házi feladat-szám 206 330 volt, amelyhez 54 657-es szórás társult; az adat annak fényében kezelendő, hogy a feladatkiadásra természetesen

más platformokat is használtak a pedagógusok. Látható az ábrán a feladatok kiadásának növekvő tendenciája április elejéig, ami a digitális munkarendre való áttérés akadályának jó vételét támasztja alá.

Három kiválasztott hét adatai²¹

Jelen esetben is alkalmaztuk azt a módszert az adatok napi elemzéséhez, hogy kiválasztottunk az időszakban három egybefüggő hetet, és a napi belépéseket átlagoltuk. A 15. ábrán megjelenítettük a tanári, tanulói és gondviselői belépések napi átlagát a három egybefüggő hét adatainak alapján. Itt is kiválóan látható, hogy a hétvégi napokon is zajlott munka, volt jelentős elérésszám az érdekeltek részéről.

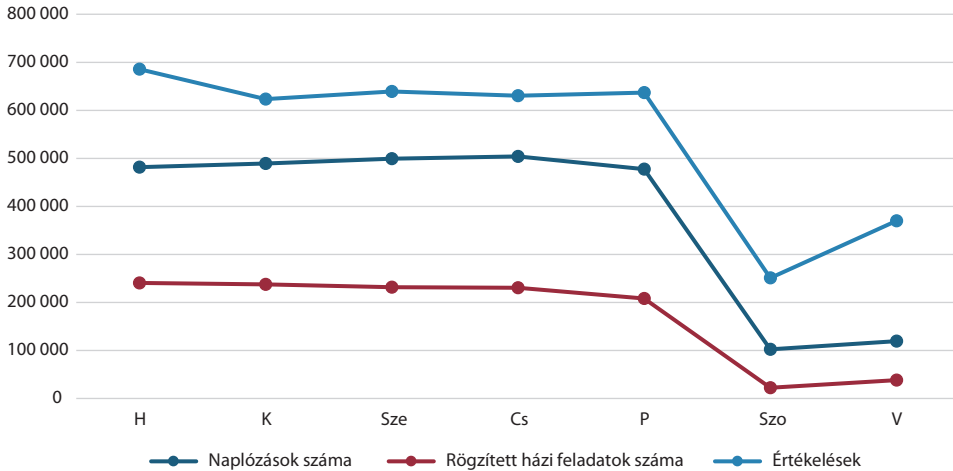

15. ábra: 3 (szünet nélküli) hét átlagos adatai – belépések száma

Forrás: a szerzők szerkesztése KRÉTA-statisztika alapján

A 16. ábrán a naplózások, házi feladatok és értékelések számát jelenítettük meg napi bontásban, a három mintahét adatainak átlaga alapján. Látható, hogy a pedagógusok a diákok munkáját a hétvégén magasabb számban értékelik vasárnaponként, mint szombatonként. Egyébként a heti átlagos megoszlásra a hétköznapi egyenletesség jellemző azzal, hogy a pénteki aktivitás valamivel alacsonyabb, a hétfő pedig erősebb nap.

²¹ A tanulmány módszertana szerint kiválasztottunk három teljes tanítási munkahetet, amelyeknek a napi adatait átlagoltuk. Így egy átlagos teljes heti terhelést kívánunk minden esetben bemutatni. A kiválasztott hetek minden esetben a 2020. 03. 23. – 2020. 03. 29., 2020. 04. 20. – 2020. 04. 26., 2020. 05. 18. – 2020. 05. 24. közé esők voltak.

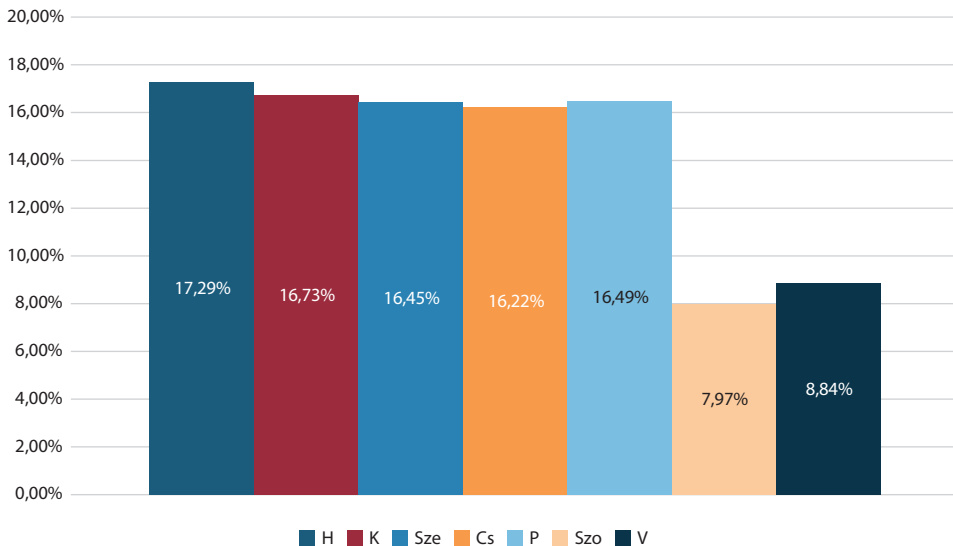

16. ábra: 3 (szünet nélküli) hét átlagos adatai – naplózások, házi feladatok és értékelések

Forrás: a szerzők szerkesztése KRÉTA-statisztika alapján

Heti aktivitás adatai

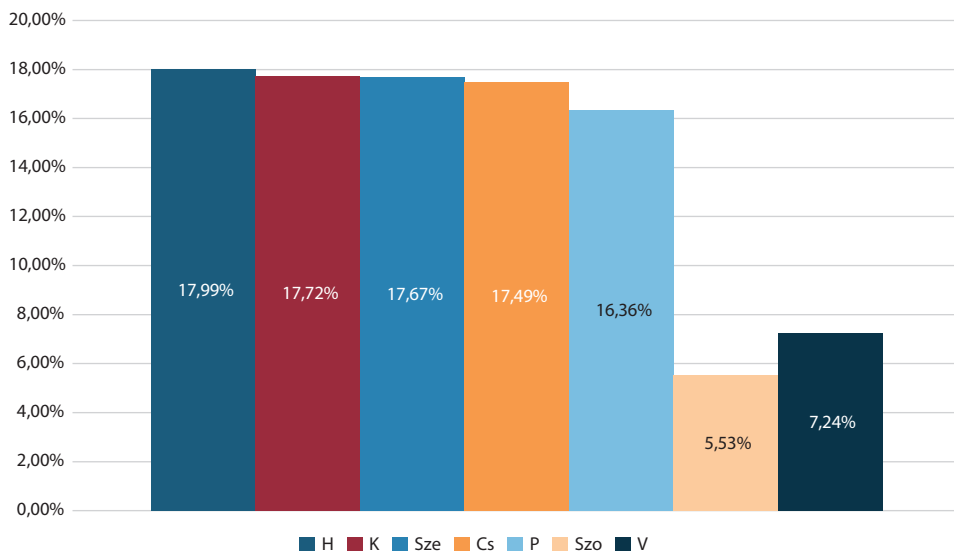
A diákok heti aktivitását a 17. ábra mutatja, itt a hétköznapok szinte egyenletes megoszlása mellett felfedezhető, hogy kis eltéréssel, de a hétvégén a diákok is inkább vasárnap lépnek be a rendszerbe, mint szombaton.

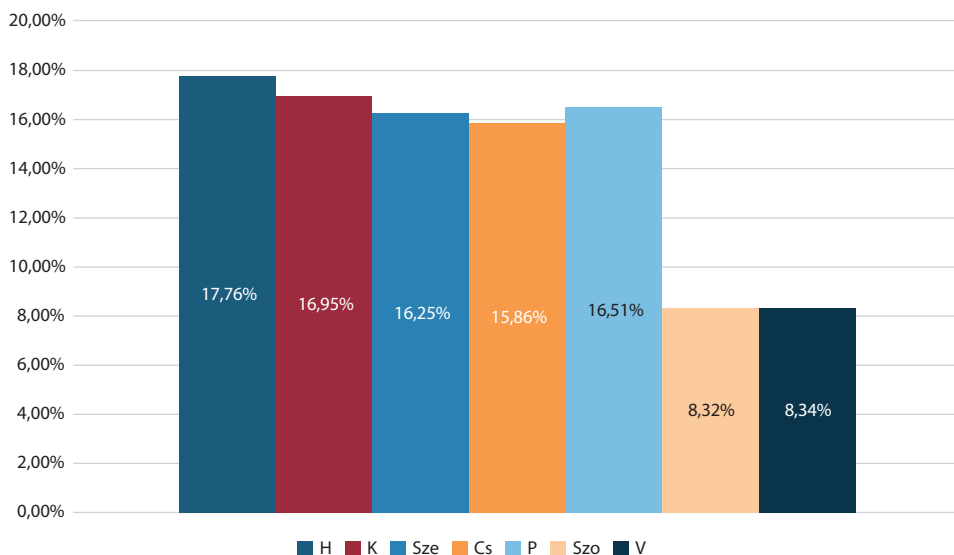
17. ábra: A diákok napi aktivitásának megoszlása naptári naponként 3 hét átlagos adatai alapján

Forrás: a szerzők szerkesztése KRÉTA-statisztika alapján

A tanárok esetében ez a tendencia élesebb, kevésbé jellemző a szombati aktivitás, mint a vasárnapi. A péntek az ő esetükben egy kicsit kevesebb átlagos aktivitást mutat, mint a többi munkanap, ez jól látható a 18. ábrán.

18. ábra: A tanárok napi aktivitásának megoszlása naptári naponként, 3 hét átlagos adatai alapján
Forrás: a szerzők szerkesztése KRÉTA-statisztika alapján

19. ábra: A szülők, gondviselők napi aktivitásának megoszlása naptári naponként, 3 hét átlagos adatai alapján

Forrás: a szerzők szerkesztése KRÉTA-statisztika alapján

A szülők, gondviselők heti átlagos aktivitását a 19. ábra mutatja. Itt a csütörtök bírt a hétköznapok közötti legalacsonyabb aránnyal, a hétvégi napokon pedig egyenletes elérési arány mutatkozik.

A KRÉTA rendszer adatai alátámasztják a tantermen kívüli, digitális munkarend működését és folyamatos fejlődését. A heti aktivitások átlagos vizsgálatai megmutatják, hogy a hétvégi napokon is történik oktatási munka, illetve tanulás és kapcsolattartás az érintettek részéről. A pedagógusok, diákok és szülők az adatok tanulsága alapján jól vették a digitális átállással járó feladatokat, és el tudták kezdeni azt komolyan használni, tartalommal megtölteni. Ezen adatok alapján megállapítható, hogy a vírus elleni védekezés időszakában is aktív munka folyt a köznevelés területén.

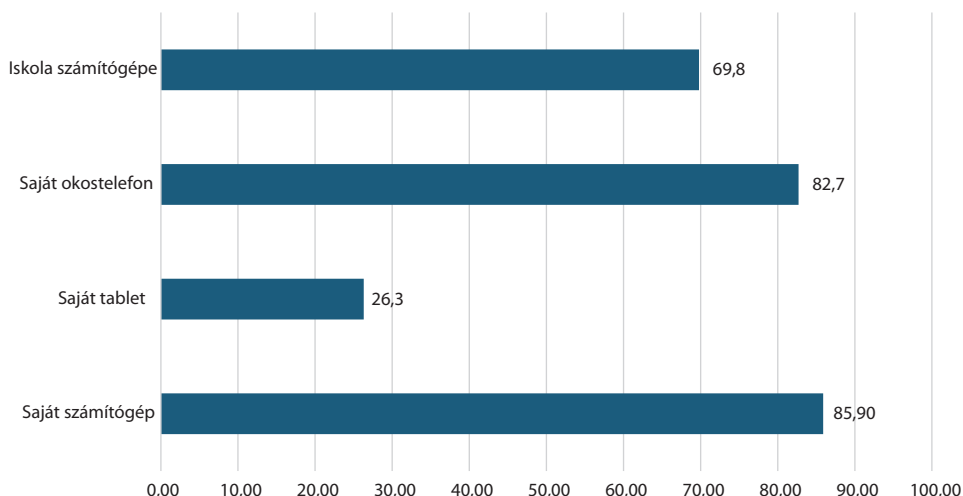
A pedagógusok és a tanulók IKT-eszköz-ellátottsága

A tantermen kívüli, digitális munkarend nem azonos a digitális oktatás – alapvetően módszertani megközelítést jelentő – fogalmával, mégis úgy tudott a leghatékonyabban megvalósulni, ha az érintettek, azaz a pedagógusok és a tanulók számára egyaránt minden alapvető feltétel biztosított volt, így a megfelelő minőségű számítógép és széles sávú internet, és természetesen olyan háttér, amely a nyugodt tanulás feltételeit is tudta biztosítani.

Az intézmények és a tanárok eszközellátottságának fejlesztésére az elmúlt években nagy hangsúlyt fektetett az állam, ennek köszönhetően 2017–2018-ban több mint 100 ezer eszköz (számítógép, notebook, tablet stb.) került az iskolákba. Ezekkel együtt jelenleg a KIR-statisztika alapján mintegy 350 ezer, személyes használatra alkalmas digitális eszköz áll rendelkezésre a köznevelési intézményekben, amelyekből a veszélyhelyzet ideje alatt az iskolák több tízezer eszközt adtak ki használatra a tanulóknak és a pedagógusoknak.

A tantermen kívüli, digitális munkarend megvalósulását elősegítette és ösztönözte az elmúlt évek számos olyan állami intézkedése, amely a digitális eszközök és digitális pedagógiai módszerek széles körű elterjesztését szolgálta, így például a Digitális Témahét 2015-től megvalósuló megszervezése, amelybe évente több százezer tanuló kapcsolódott be. Fontos rögzíteni azt is, hogy Magyarországon a köznevelésben és a szakképzésben részt vevő tanulók döntő többsége már – az országos kompetenciamérés adatai alapján több mint 90 százalékos arányban – rendelkezett számítógéppel és internetkapcsolattal otthoni környezetében is.

A pedagógusok eszközellátottságát a 20. ábra mutatja be. Látható, hogy a pedagógusok körében készített felmérés alapján leginkább saját számítógépeiket (85,9 százalék) és okostelefonjaikat (82,7 százalék) használták, 26,3 százaléknak állt a rendelkezésére saját tablet, 69,8 százalékuk pedig iskolai számítógépet is használt a tantermen kívüli, digitális munkarend időszakában. Ennek alapján elmondható, hogy a pedagógusok jól el voltak látva eszközökkel, ezen nem múltott a teljesítményük.

20. ábra: A pedagógusok rendelkezésre álló eszközök (%) $N = 9321$

Forrás: Századvég 2020 pedagógusfelmérés adatai

Annak érdekében, hogy minél több tanuló tudjon digitális eszközök segítségével bekapcsolódni az új munkarendbe, a kormány számos intézkedést hozott. Mivel az nyilvánvaló volt, hogy a meglévő eszközpark egyik napról a másikra történő felbővítése nem lehetséges, a legkézenfekvőbb megoldás az iskolai informatikai eszközök – amelyeket a jellemzően kiürített épületekben egyébként sem lehetett használni – családokhoz történő kihelyezésének ösztönzése volt. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a gyermekfelügyeletben részt vevő tanulók az iskola épületében található számítógépteremből is be tudtak kapcsolódni a digitális oktatásba, de amint azt a későbbiekben bemutatjuk, ez a létszám végig alacsony maradt.

Az intézményi eszközök kölcsönadásán túl célzott forrásbiztosításban részesültek az államilag támogatott tanodák, amelyek a legnagyobb szociális kihívásokkal szembenező településeken működnek az oktatás támogatása érdekében. A tanodák a pandémiás időszakban sem zártak be, részükre mintegy 2400 db számítógép vagy notebook beszerzése valósult meg több mint 300 millió forint értékben. A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában működő gyermekotthonokba és a nevelőszülői hálózatokon keresztül adományokból és beszerzésekből több mint 2500 db új számítógép jutott el a tanulókhöz. A tankerületi fenntartású iskolákon keresztül több mint 1000 db adományokból összegyűjtött számítógép került a rászoruló tanulókhöz, amely eszközök a veszélyhelyzet elmúlásával az iskola számítógépparkjába kerülve a továbbiakban az iskolai oktatást fogják támogatni, a nem állami intézményfenntartók részére hazai költségvetési forrásból további mintegy 2500 db számítógép beszerzésére került sor csaknem 400 millió forint értékben. Az informatikai eszközök terén érkező felajánlások koordinálásában a Révész Máriusz által irányított Önkéntességért és Adományokért Felelős Akciócsoport működött közre, segítségükkel több magánszemély és vállalkozás

által felajánlott, új vagy jó állapotú használt számítógép jutott el a köznevelési intézményeken keresztül a rászorulókhhoz.

Nem mindenki várt azonban bármiféle segítségre, sok esetben maguk a családok vásároltak vagy kértek kölcsön újabb eszközöket, amikor szűkösen bizonyult odahaza az eszközellátottság, bár a beszerzés kezdetben nehézkes volt a hirtelen fellépő hatalmas (globális) kereslet okán, sok esetben az otthoni internet bővítésére is szükség volt.

Mivel nem definiálja jogszabály, hogy mely tanulók esetén és milyen online aktivitási szint mellett beszélhetünk a digitális oktatásban való részvételről, illetve mi minősül az új munkarend „tantermen kívüli” részének, fenntartói felmérésekre hagyatkozhatunk, ha arra keressük a választ, hogy mindezen erőfeszítések alapján mennyire sikerült elérni a tanulókat az új munkarend során. A Klebelsberg Központnak a tankerületek körében végzett felmérése alapján a tanulók mintegy 95 százaléka vett részt az oktatás valamely digitális formájában, a fennmaradó csaknem 5 százalék egyéb módon (postán, telefonon, helyi futárszolgálat) kapott feladatokat, és küldte vissza a megoldásokat; azon tanulók száma pedig, akikkel az iskola elveszítette a kontaktust, 1000-1500 fő között mozgott, ezen adat kapcsán azonban megjegyzendő, hogy ez nem tér el érdemben a hagyományos munkarendben tapasztaltaktól. Az is fontos tanulságul szolgál, hogy nem minden esetben az eszközellátottság okozott nehézséget, a családi háttér biztonságának és támogató voltának jelentősége jóval erősebb hatást gyakorolt a tanulmányok folytatására, mint a megszokott iskolai rendben. A hátránykiegyenlítés érdekében azon tanulók számára, akiknél a családi körülmények nem tették lehetővé az otthoni tanulást, az iskolák lehetőséget biztosítottak az iskolában, a gyermekfelügyelet idején történő eszközhasználatra.

Az érettségi megszervezése

A vírusvédelmi vészhelyzet során a köznevelésre háruló egyik legnehezebb feladat az érettségi vizsgák biztonságos megszervezése volt. A vírus okozta bizonytalanság és félelem egyaránt érintette a diákokat és a pedagógusokat, a szülőket és gondviselőket, valamint az oktatási intézményrendszer és a központi hivatalok dolgozóit. A kormány ígérete szerint egyetlen magyar sem maradt egyedül ebben a nehéz helyzetben, ezért az oktatási munkacsoportra különösen nehéz feladat hárult a vizsgák biztonságos lebonyolítási módszerének és védelmi feltételrendszerének kidolgozása kapcsán. Egy dolog volt biztos: a vizsgákat szükséges megtartani, hiszen azok teljes mértékben átvették a korábbi egyetemi felvételi helyét, sokak számára pedig a munkába állás szempontjából volt ez fontos. Az is nyilvánvaló volt, hogy mindenki számára igazságos és biztonságos módszert kellett alkalmaznunk. Célunk az volt, hogy ne hozzuk indokolatlanul nehéz helyzetbe az idén vizsgázókat, ám ne diszkrimináljuk a korábbi években vizsgát tevőket egy idén aránytalanul könnyű, vagy más szomszédos országok²² módszeréhez hason-

²² Lásd: Szóbeli érettségi sem lesz idén, a négy év átlaga alapján kapnak jegyet a diákok az érettségi bizonyítványba. *Paraméter*, 2020. április 23.

lóan kizárólag az év végi osztályzatok átlagának átvételén alapuló érettségi osztályzási rendszer alkalmazásával.

2020. április 2-án tett bejelentést a köznevelésért felelős államtitkár a nagy közérdeklődésre számot tartó kérdéssel kapcsolatban: „az érettségi vizsgákra való felkészülést zavartalanul folytatni kell.”²³ Mivel akkor nem láttuk tisztán a járványügyi helyzetet, és még több mint egy hónap volt hátra az írásbeli vizsgák megkezdéséig, az érintettek türelmét kérte, és elmondta, hogy több megoldáson dolgozik az oktatási akciócsoporttal, amit a kormány elé fog tární. Az ellenzéki pártoktól és a velük együttműködő médiától együttműködést kért, hiszen az első az érettségiző diákok érdeke, valamint az ő és pedagógusaik, családjaik biztonsága kellett hogy legyen.

Az oktatási akciócsoport április 9-i javaslata²⁴ szerint csak az írásbeli érettségi vizsgákra kerülne sor, néhány kivételes esettől eltekintve. Ekkor még a járványügyi helyzet függvényében nyitva maradt az érettségi vizsgák esetleges átütemezésének lehetősége is.

A kormány április 16-án megjelent²⁵ döntése szerint az írásbeli érettségi vizsgák időpontja 2020. május 4. és 21. között lesz. Szóbeli vizsgát azokból a tárgyakból lehetett tenni középszinten, amelyeknek nincs írásbeli része (például hittan), illetve testnevelés tantárgyból. A vizsgák lebonyolítása során fokozott figyelmet kellett fordítani a tanulók és a pedagógusok biztonságára és egészségének védelmére. A vizsgázók létszámát egy helyiségben tíz főben maximálta a rendelet, köztük a legalább másfél méteres biztonsági távolságot biztosítani kellett. A lebonyolítás során a tanulók csoportosulása nem volt engedélyezett, az írásbeli vizsgák kezdő időpontja a szokásos reggel 8 órától 9 órára módosult az első vizsgahéten. A vizsgabizottságokat felkértük, hogy értekezleteik lebonyolításakor részesítsék előnyben az elektronikus kommunikációt. A helyiségeket, ahol a vizsgák zajlottak, fertőtleníteni kellett, igény esetén a pedagógusok és az érettségizők részére maszkokat biztosítottunk. A határon túli, illetve bejárás érettségizők kollégiumi elhelyezését lehetővé tettük, egy szobában egy diákot helyeztünk el. A diákok számára a vizsgáktól való visszalépést lehetővé tettük a vizsgák megkezdéséig, negatív következmények nélkül. A rendelet egyértelműen meghatározta, hogy a 2020-as érettségi vizsgák a korábbi vizsgákkal teljesen egyenértékűek. A rendelet csupán a minimális biztonsági feltételeket határozta meg, ezeknél szigorúbb biztonsági intézkedések megtételét is lehetővé tettük az intézményeknek, illetve lehetőséget biztosítottunk bármely köznevelési intézményben rendelkezésre álló tantermek használatára. Az előrehozott érettségi vizsgák letételét az alsóbb évfolyamos tanulók számára ősszel tettük lehetővé, a szintemelő vizsgákat pedig kizárólag a felsőoktatásba idén felvételizők tehették le. A vizsgák biztonságának megteremtéséhez megfelelő végzettségű kollégák bevonása mellett indokoltnak tartottuk a rendőrség bevonását is az iskolaépületek külső környezetében, elsősorban forgalomirányítási feladatokra, illetve a szükségtelen csoportosulások

²³ Lásd: [Az oktatási akciócsoport dolgozik az érettségik megszervezésén](#). *Kormany.hu*, 2020. április 2.

²⁴ Lásd: [Idén csak az írásbeli érettségi vizsgákat tartanak meg](#). *Kormany.hu*, 2020. április 9.

²⁵ 119/2020. (IV. 16.) Korm. rendelet.

kezelésére.²⁶ A nyelvi érettségiket írásban teheték le a diákok, ám azokat a nyelvvizsga beszámításakor komplex vizsgával egyenértékűnek mondta ki a rendelet. Lehetővé tettük a középszintű és az emelt szintű érettségik közti átjelentkezést is a diákok számára. Április 20-ig lehetőség volt a vizsgáktól való következmények nélküli visszalépésre az Oktatási Hivatal honlapján, ám azt sem érte hátrány, aki egyszerűen nem jelent meg a vizsgán. A vizsgázók 97 százaléka vizsgázni akart, a visszalépés mellett végül csupán 2455 érettségiző döntött.

A köznevelésért felelős államtitkár, valamint az oktatási akciócsoport vezetőjének feladata volt a kormány döntéseinek kommunikálása és végrehajtása. Felkértünk minden diákot, hogy amennyiben bárki betegnek érzi magát, ne jelenjen meg a vizsgán, illetve az idősebb, krónikus betegségben szenvedő pedagógusokat – minden lehetőség szerint – felmentettük a vizsgáztatás feladatai alól. Mindenki biztonsága és egészsége fontos volt számunkra az egész folyamat során. A tervezett érettségi lebonyolítási folyamatát ekkor azonban egy komoly külső kritika és támadás érte a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (PDSZ) részéről.²⁷

A 2020-as érettségi vizsgák lebonyolításáról folyamatosan egyeztettünk az érintett szakmai szervezetekkel és érdekképviselőkkel. Folyamatos kapcsolatban voltunk és egyeztetéseket folytattunk a Nemzeti Pedagógus Karral, a Pedagógusok Szakszervezetével, a Klebelsberg Központtal, az Oktatási Hivatallal és az országos tisztii főorvossal is. Online konferencia formájában kezdeményeztünk az Országos Diáktanácossal egyeztetést, ahol kikértük a szervezet tagjainak véleményét az érettségi vizsgák tervezett lebonyolításáról és időpontjáról. A 19 részt vevő tagból 17 szavazott a május 4-i kezdésre. Ezen szervezetek, illetve hivatalok kivétel nélkül egyetértettek a vizsgák tervezett lebonyolításával és a tervezett biztonsági intézkedésekkel. A PDSZ szerint azonban ezek csupán látszategyeztetések voltak, a vizsgák megtartását elutasították.²⁸

Innentől a fő cél a munka folytatása és a vizsgák biztonságos lebonyolításának lehetővé tétele volt. Járványügyi szakembereket is bevontunk a szervezési folyamatba. Az alacsony időszakos esetszám miatt ezek a szakemberek az érettségi tervezett lebonyolítását helyesnek tartották. Adatokon nyugvó, megalapozott döntéseket és intézkedéseket hoztunk és hajtottunk végre. Az iskolák, pedagógusok és diákok pedig kiemelkedően példás formában segítették ezt a folyamatot munkájukkal.

A határon túl élő, Magyarországon tanuló érettségizők számára is lehetővé tettük a vizsgán való problémamentes részvételt, hiszen az érettségizőket a magyar hatóságok a határon magyarigazolványuk, illetve diákigazolványuk, valamint érettségi behívójuk felmutatásával a 14 napos karanténkötelezettség előírása nélkül átengedték. Számukra a kollégiumokat a szokott biztonsági intézkedések mellett megnyitottuk, ám lehetővé

²⁶ A Rendőrség végül az intézményeken kívül, a forgalom irányításában segédkezett.

²⁷ Lásd: *Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete sajtóközleménye*. 2020.

²⁸ Lásd: A PDSZ az érettségiből is politikai akciót csinál. *Kormany.hu*, 2020. április 18.

tettük számukra az alternatív szálláslehetőségek keresését is. A különböző határos országokkal kapcsolatos speciális tudnivalókat az Oktatási Hivatal honlapján tettük közzé.²⁹

2020. május 4-én, hétfőn 1144 helyszínen több mint 84 ezer diák kezdte meg az érettségit.³⁰ A közösségi közlekedés szereplőivel, valamint a rendőrséggel egyeztetve biztosítottuk a vizsgahelyek könnyű megközelítését közösségi közlekedési eszközökkel, illetve gépjárművel egyaránt. A pedagógusok számára a maszk mellett kesztyűt is biztosítottunk, az iskolák fertőtlenítőszeret kaptak, többek között kézfertőtlenítőt is, valamennyi védekezéshez szükséges eszközt a kormányhivatalokon keresztül vehettek át az intézmények. Az épületek megközelítését több irányból és több bejáraton át tettük lehetővé a helyi adottságok függvényében, elkerülendő a tumultust. Az intézmények takarítása, fertőtlenítése az érettségi vizsgák időszakában is folyamatos volt. A helyiségeket és iskolaépületeket a vizsgák ideje alatt folyamatosan szellőztettük.

A vizsgadolgozatok javítását 24 órás pihentetéssel kezdték meg a pedagógusok, mivel 24 óra alatt a vírus a papíron elpusztul a kutatók álláspontja szerint. A tanulók számára a maszkviselést az iskolába való belépéstől kötelezővé tettük. 2020. május 8-án bejelentettük, hogy a vizsgák fennakadás nélkül folynak, és megköszöntük minden szereplő fegyelmezettségét a biztonsági intézkedések betartása terén.³¹ Ekkorra már egyértelműen látszott, hogy a járvány tetőzésétől való félelem alaptalannak bizonyult, a pedagógusok nem bojkottálták a vizsgákat, a diákok nem mondták vissza tömegesen a részvételt, és a kormány teljeskörűen biztosította a védekezéshez szükséges felszereléseket. Végül az érettségi vizsgák megtartása jó döntésnek bizonyult, hiszen egyetlen megbetegedést sem regisztráltunk a vizsgázó diákok körében.³²

Amennyiben az érettségi eredményeit vizsgáljuk, elmondható, hogy 2020 nem csak a vírushelyzet miatt tért el a korábbi évektől. Az egyetemi felvételi eljáráshoz feltételként kötelezővé tette a kormány az emelt szintű érettségi vizsga letételét. Ezért az emelt szinten zajló vizsgaesemények száma a 2019-es adathoz képest 26 százalékkal nőtt, 43 143 vizsgaeseményről 54 173 vizsgaeseményre. 2020-ban 82 539 fő tett érettségi vizsgát, és 68 148 fő kapott érettségi bizonyítványt. A vírusvédelem céljából hozott biztonsági intézkedéseink alapján a vizsgázók számát végül 30 848 fővel sikerült csökkenteni. Az elégtelen osztályzatok aránya az utóbbi nyolc év adatait nézve 2020-ban volt a legalacsonyabb, csupán 0,89 százalék. Az összesített érettségi osztályzatok átlaga 2020-ban 3,61 volt, amely szintén kiválóan illeszkedik az utóbbi évek adataihoz. A részletes adatok a 3. táblázatban láthatók.

²⁹ Lásd: *Érettségizni fogok, de jelenleg nem tartózkodom Magyarországon, a kialakult helyzetben részt tudok venni a vizsgákon? Mi a teendőm?* Oktatas.hu, 2020. április 30.

³⁰ Lásd: *1144 helyszínen kezdődik meg az érettségi.* Kormany.hu, 2020. május 4.

³¹ Lásd: *Fennakadás nélkül folynak a vizsgák.* Kormany.hu, 2020. május 8.

³² Lásd: *Jó döntés volt megtartani az érettségit.* Kormany.hu, 2020. június 18.

3. táblázat: A 2020-as érettségi osztályzatok átlaga és az elégtelen osztályzatok aránya

Év	Összesített érettségi átlag az osztályzatokból	Az elégtelen eredmények aránya az összes vizsgához képest (%)
2013	3,59	1,0
2014	3,58	1,5
2015	3,57	1,5
2016	3,66	1,19
2017	3,66	1,21
2018	3,67	1,02
2019	3,71	1,07
2020	3,61	0,89

Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal statisztikai adatai alapján

A középszintű érettségi vizsgák átlageredményét tárgyaként a 4. táblázatban mutatjuk be. Elmondható, hogy a 2020-as eredmények átlagai nem térnek el jelentősen a korábbi évek átlagaitól. A három fő tárgy esetén az előző évek átlaga 3,45 volt, az idei évben 3,47, tehát nincs szó romlásról, itt az átlagos eredmény még javult is. Azt azonban a táblázat adatai jól mutatják, hogy angol nyelvből és német nyelvből – a szóbeli vizsga megtartásának hiánya miatt – valamivel alacsonyabb átlageredményt értek el a diákok a középszintű érettségi vizsgákon, mint a korábbi években. A többi tárgy esetében ilyen egyértelmű tendencia nem állapítható meg, az eredmények beleillenek a korábbi évek trendjeibe.

4. táblázat: A középszintű vizsgák átlageredménye tárgyaként

Vizsgatárgy	2016	2017	2018	2019	2020
Magyar nyelv és irodalom	3,64	3,65	3,75	3,77	3,81
Történelem	3,59	3,62	3,49	3,57	3,45
Matematika	3,02	3,15	3,15	3,00	3,15
Angol nyelv	3,72	3,67	3,76	3,95	3,48
Német nyelv	3,59	3,52	3,44	3,60	3,19
Fizika	4,20	4,29	4,21	4,37	4,27
Kémia	3,75	4,22	4,04	4,07	3,74
Biológia	3,62	3,62	3,61	3,61	3,23
Informatika	3,58	4,05	4,14	4,19	3,52

Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal statisztikai adatai alapján

Az emelt szintű vizsgák tárgyakénti százalékos átlagait az 5. táblázatban jelenítettük meg. Az érettségi eredmények tárgyalásakor már említést tettünk róla, hogy az emelt szintű vizsgaesemények száma 2020-ban a felvételi rendszer változása miatt 26 százalékkal nőtt, akik ugyanis a felsőoktatásba felvételi jelentkezést adtak be, ebben az évben először legalább egy tárgyból emelt szintű vizsgát tettek. Ez jelentősen megnövelte a vizsgaszám-

mot, illetve jelentős változást hozott a vizsgázói kör összetételében is, amely az átlageredmények csökkentése irányába hatott. Emelt szinten tehát a tárgyankénti átlagosan elért százalékos eredmények idei átlagosan 6 százalékos csökkenése elsősorban ennek, azaz a vizsgaesemények száma emelkedésének tudható be, és a járványhelyzettől függetlenül is bekövetkezett volna.

5. táblázat: Az emelt szintű vizsgák átlageredménye százalékos értéken, tárgyanként

Vizsgatárgy	2016	2017	2018	2019	2020
Magyar nyelv és irodalom	59,96	65,64	65,23	66,26	55,66
Történelem	66,4	66,31	63,52	65,41	62,98
Matematika	66,61	67,17	71,53	68,35	61,63
Angol nyelv	71,57	73,23	73,87	76,19	69,28
Német nyelv	73,38	74,38	74,96	76,59	68,62
Fizika	70,39	71,4	71,32	73,59	66,86
Kémia	65,54	63,69	64,99	64,57	51,90
Biológia	68,83	65,23	68,23	69,66	61,18
Informatika	64,81	65,53	68,58	64,12	49,76

Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal statisztikai adatai alapján

Az újrányítás kérdése

Visszaautalva a korábbiakra, már az új munkarendre való átálláskor felmerült, hogy hogyan és mikor lehet majd visszaállni a normális kerékvágásba, már akkor jelen volt az a félelem, hogy az egész tanévet az új munkarend szerint kell végigvinni. Egyfelől a gazdaság újraindítása, másfelől pedig az otthoni bezártság miatt kialakuló és egyre növekvő frusztráció az élet újraindítását tette szükségessé, ezt azonban járványügyi szempontból csak a kellő időpontban lehetett végrehajtani. Mivel ezen a téren kellő tapasztalattal senki nem rendelkezett, és a járvány lefolyása sem volt tervezhető, ugyanakkor az Európai Unió több országa két-három héttel előttünk járt a fertőzés terjedése terén, az egész pandémiás helyzet kezelése alatt figyelemmel kísértük a többi tagállam köznevelés területén tett intézkedéseit. Ennek kapcsán ismét kiemelendő, hogy hazánk 2020. március 16-ával – a legtöbb EU-tagállam iskolabezárásaival egy időben – tért át a tantermen kívüli, digitális munkarendre, ugyanakkor miközben a legtöbb uniós ország egyszerűen bezárta az iskoláit (utolsók között 2020. március 23-án az Egyesült Királyság is így tett), Magyarországon az oktatás nem állt le. Április folyamán, majd májusban még markánsabban – a helyzet javulásának köszönhetően – már felvetődött az iskolák újrányításának kérdésköre, ezért vizsgáltuk, milyenek a tapasztalatok ezen a téren a többi tagországban.

Finnország azért jelentett érdekes példát, mert ott az általános iskola első három évfolyamát be sem zárták, elviekben végig folyt az oktatás arra hivatkozva, hogy a legfi-

atalabb korosztály nem veszélyeztetett, illetve a mobilitási adatai is alacsonyak, továbbá a digitális oktatás ezeken az évfolyamokon szervezhető meg a legkisebb hatékonysággal. Az elérhető információk alapján azonban árnyalta ezt a képet, hogy az érintett tanulók mindösszesen 7 százaléka látogatta személyesen ezeket az osztályokat, tehát a döntő többség számára az oktatás nem működött.

Ausztria már 2020. május 18-án újranyitotta iskolái többségét mintegy 700 ezer diák számára, ám a tanulókat minden osztály esetében két csoportra bontották, és az osztályok két fele a héten egymást váltva járt be az iskolai oktatásra. Az oktatási miniszter közlése szerint így legfeljebb 11 fős csoportok alakultak, és a csoportok heti két és három napot jártak iskolába, majd a következő héten váltottak az egyenlő iskolai terhelés elérése érdekében.³³ A végzősök (mintegy 100 ezer fő) ennél is hamarabb, már 2020. május 4-én visszatértek, a 15 évesnél idősebb nem végzős diákok pedig 2020. június 3-án tértek vissza az intézményekbe – ez az ütem mintegy 300 ezer diákot érintett. A társadalmi távolságtartás szabályait előírták, az arcmask viselése, a kézfertőtlenítés, a gyakori szellőztetés és a csoportosulások elkerülése az osztálytermeken kívül minden esetben kötelező volt.³⁴ Az otthoni távoktatás lehetősége lényegében csak ezután szűnt meg az osztrák oktatásban a rizikócsoportok tagjaitól eltekintve, egészen eddig a tanulók külön igazolás nélkül, akár pszichológiai okokra hivatkozva is távol maradhattak az iskolai oktatástól.

Franciaország a nemzeti fertőzést megakadályozó stratégiája alapján 2020. május 11-én hozta meg a döntést az oktatási intézmények újranyitásáról, de voltak irányváltások, ami okozott némi zavart.³⁵ Az újranyitás itt is szakaszosan zajlott, először az általános iskolák esetében. Az első héten az ország 50 ezer iskolájából 40 ezer nyitott újra, ám a május 18-ával kezdődő héten a szigorú egészségügyi intézkedések bevezetése ellenére is újra bezártak számos intézményt.³⁶ A gimnáziumok június 2-ával nyitottak meg, az iskolába járás június 22-vel vált kötelezővé.³⁷ A közölt statisztikák alapján elmondható, hogy a 6,7 millió általános iskolai közoktatásban érintett diákból csupán 1,8 millió, azaz a tanulók negyede tért vissza az intézményekbe, a többségük csupán részidőben, a középiskolába járók esetében 3,3 millió főből csupán 600 ezer (18 százalék) kezdte újra az iskolalátogatást. 2020. június 22-től állt vissza a teljes mértékben normál munkarend, és a jelenléti kötelezettség az országban.³⁸ Az iskolai újranyitás kérdésköre komoly társadalmi feszültséget és politikai vitákat okozott Franciaországban.

Angliában június 4-től tértek vissza az elsőtől a hatodik osztályok diákjai az iskolákba. A tanköteles korú diákok egynegyede tért vissza az intézményekbe ebből a korosztály-

³³ Lásd: *Austria to reopen schools with split classes. Daily News Hungary*, 2020. április. 25.

³⁴ Lásd: *Coronavirus (COVID-19): Fragen und Antworten. Bmbwf.gv.at*.

³⁵ Lásd: *www.gouvernement.fr/info-coronavirus/retour-a-l-ecole*

³⁶ Lásd: Marlene Thomas: *70 écoles fermées en raison du Covid-19, réouverture des collèges. Libération*, 2020. május 18.

³⁷ Lásd: *Covid19 Ouverture des Ecoles: modalités pratiques et protocole sanitaire. Education.gouv.fr*.

³⁸ Lásd: *Blanquer annonce un allègement de la distanciation physique dans les écoles à partir du 22 juin. Ouest France*, 2020. június 15.

ból.³⁹ Mivel az iskolalátogatást itt sem tették kötelezővé, az összes diák közül június 4-én 6,9 százalék, míg egy héttel később, június 11-én is csak a tanulók 9,1 százaléka (868 ezer fő) tért vissza az iskolákba.⁴⁰ Eleinte tervezték a magasabb osztályokba járók visszatérését az intézményekbe még ennek a tanévnek a vége előtt,⁴¹ de a vírushelyzet rossz statisztikái miatt ezt a döntést az Egyesült Királyság kormánya végül elvetette.⁴²

Ezekből a példák közül azt a következtetést lehetett levonni, hogy az iskolák újrainyitása esetén azzal kell számolni, hogy a tanulók jelentős tömege nem jelenik meg az iskolában, a fertőzéstől való félelem még van annyira erős, hogy a szülők egy jelentős része akkor sem engedi vissza a gyermekét az iskolaépületekbe, ha egyébként már nagymértékben elfáradt az otthoni összezártságtól, és kritikusan szemléli az új munkarendben megvalósuló oktatási formákat. A kormánynak azt kellett mérlegelnie, hogy oktatási szempontból, a pedagógiai eredményesség szempontjából mi sikeresebb: a tanulók szinte teljes körét elérő új munkarend fenntartása, vagy az újrainyitás a tanulók 20-25 százalékos részvétele és jelentős konfliktusok felvállalása mellett.

Járványügyi szempontból az újrainyitás objektív lehetősége május végére, június elejére állt fenn, a döntésben ekkor már azt is figyelembe kellett venni, hogy Magyarországon június 15-én zárul a tanév, azaz komolyan fel kellett tenni a kérdést, hogy érdemes-e az utolsó két hétre változtatni a kialakult struktúrán. Végül az a döntés született, hogy a normál működési rendre való visszatérés az óvodák kapcsán indokolt, így ez ezen intézmények esetén vidéken május 25-től, Budapesten június 2-től történt meg, az iskolák esetén azonban fennmaradt a tantermen kívüli, digitális munkarend azzal a változtatással, hogy június másodikától a kormány lehetővé tette az iskolaépületek használatát, egyéni vagy kiscsoportos konzultációk megtartását elsősorban a felzárkóztatás céljából. Ez lehetővé tette az iskoláknak, hogy célzottan azokat a tanulókat keressék meg és hívják be, akiknél az új munkarend szerinti oktatás nehézkesen alakult.

Gyermek- és tanulófelügyelet

A gyermekfelügyelet Magyarországon a teljes vészhelyzeti időszakban biztosított volt a köznevelési intézményekben: ezt minden tankerület, illetve szakképzési centrum területén, valamint az óvodák esetében ügyeletes intézmények kijelölésével kellett megoldani ebben az időszakban a kormány vonatkozó határozata alapján.⁴³ Fontos feladat volt, hogy azokban a családokban, ahol a szülők nem otthoni munkavégzést folytattak ebben

³⁹ Lásd: Sean Coughlan: [Coronavirus: Plan dropped for all primary pupils back in school](#). *BBC News*, 2020. június 9.

⁴⁰ Lásd: [Attendance in education and early years settings during the coronavirus \(COVID-19\) outbreak – summary of returns to 11 June](#). *Assets.publishing.service.gov.uk*.

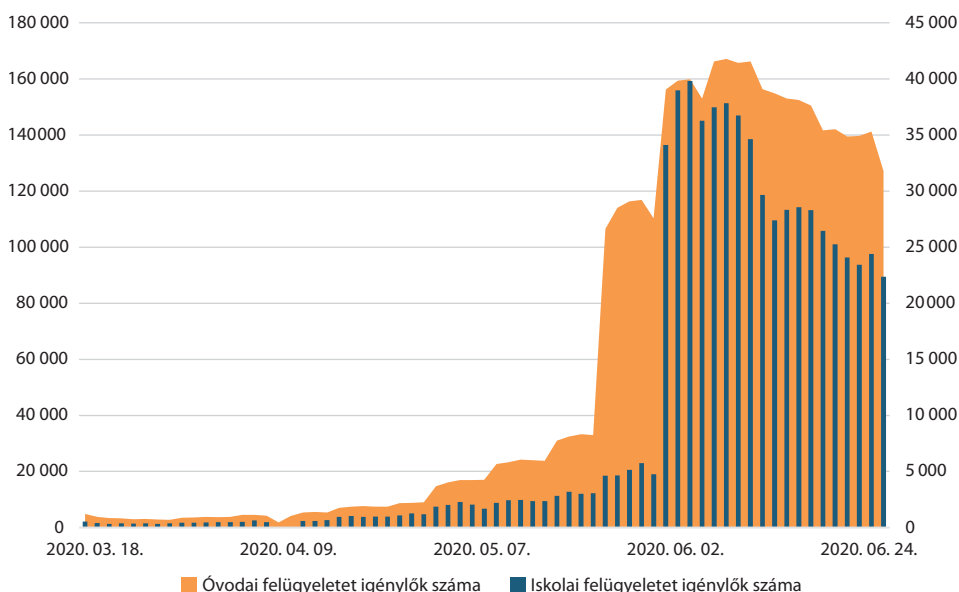
⁴¹ Lásd: [Actions for schools during the coronavirus outbreak](#). *Gov.uk*.

⁴² Lásd: [England drops plan for primary schools to reopen before summer as COVID-19-lingers](#). *Euronews*, 2020. június 9.

⁴³ 1102/2020. (III. 14.) Korm. határozat.

az időszakban, ne okozzon gondot a gyermekek nappali felügyelete. Az időszak alatt folyamatosan elemeztük az adatokat, amelyeket a 21. ábrán jelenítettünk meg óvodai-iskolai adatok összevont formájában.

Elmondható az adatok alapján, hogy a felügyeletet igénybe vevők száma az időszak folyamán tendenciaszerűen emelkedett. A köznevelés ezt a feladatát is sikeresen el tudta látni, és ahogy a vírussal kapcsolatos országos helyzet javult, egyre több szülő és gondviselő kérte a felügyeletet gyermeke számára. A diagram bal oldali skálája az óvodai, a jobb oldali skála pedig az iskolai felügyeleti számot mutatja be.

21. ábra: Iskolai-óvodai felügyeletet igénybe vevők (június 2-től óvodai nevelésben részt vevők) száma 2020. 03. 18. – 06. 24. között

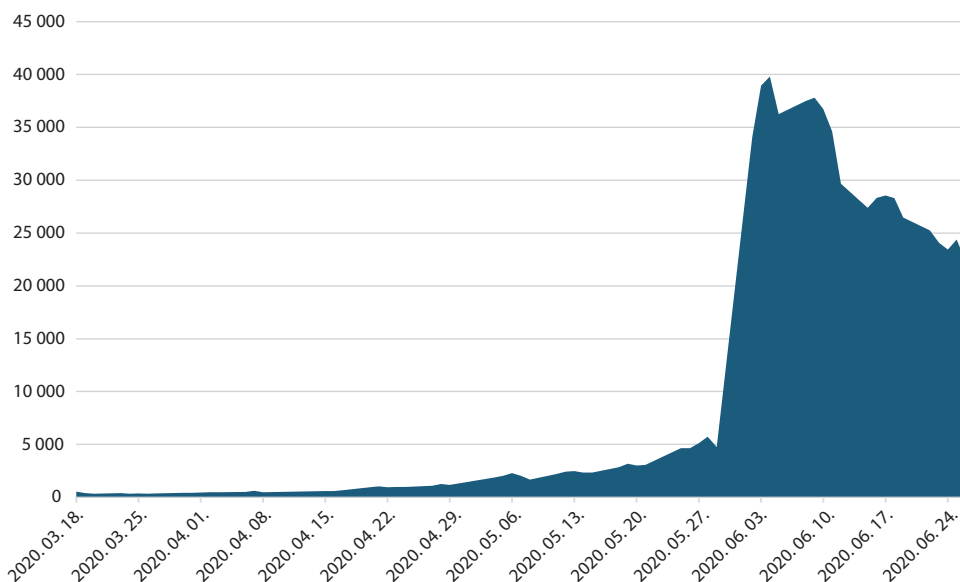
Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

Az iskolai felügyelet különálló adatait a 22. ábra is mutatja. Kiválóan látszik rajta a nagyon lassan növekvő tendencia, amely csak az iskolaépületek 2020. június 2-i újranyitásával ugrik meg jelentősen.

Az óvodai felügyelet adatait a 23. ábrán mutatjuk be, a vidéki intézmények újranyitásaig. Ebben az esetben is érzékelhető a növekvő tendencia, május végén már napi átlagban több mint 30 ezer gyermekre felügyeltek az intézmények.

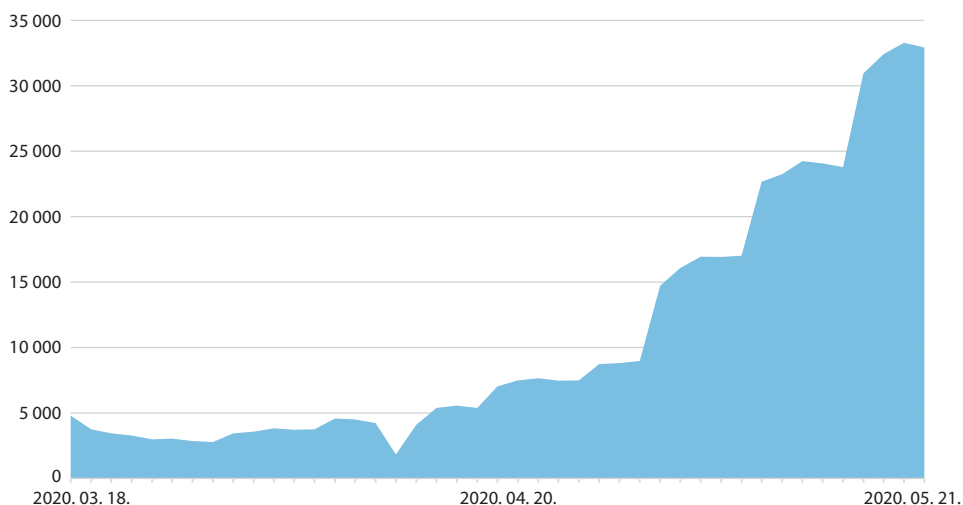
Összességében elmondható, hogy a köznevelés intézményei a gyermek- és tanulófelügyelet feladatait biztosították, segítették azon családok életét, amelyek nem tudtak otthoni munkavégzésre berendezkedni, és a gyermek felügyeletét az intézményrendszer segítségével oldották meg. Az adatokból azonban az is megállapítható, hogy a felügyeletet igénybe vevők aránya tartósan alacsony szintet mutatott: kezdetben az összes óvodás

(330 539 gyermek) körülbelül 1 százaléka, az iskolások (összesen 1 220 046 tanuló) 0,03 százaléka vette csak igénybe a gyermekfelügyelet lehetőségét, ami május 21-re az óvodások körében 9,97 százalékra, a tanulók körében 0,25 százalékra emelkedett. Az adatokat és az alakulásukat a 24. ábrán szemléltettük.

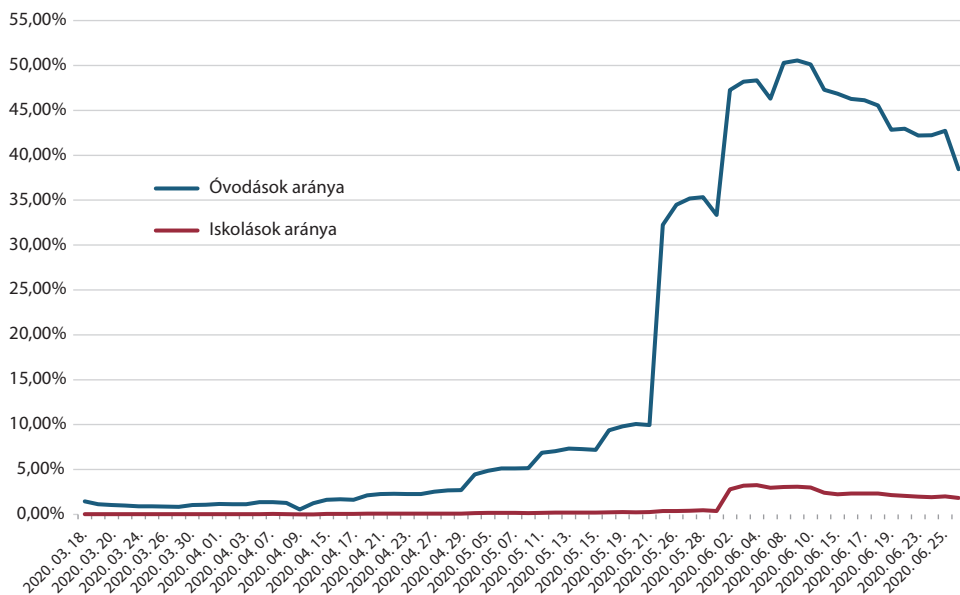
22. ábra: Iskolai felügyeletet igénybe vevők száma 2020. 03. 18. – 06. 24. között

Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

23. ábra: Óvodai felügyeletet igénybe vevők száma 2020. 03. 18. – 05. 21. között

Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

24. ábra: Óvodai és iskolai felügyeletet igénybe vevők aránya 2020. 03. 18. – 06. 25. között

Forrás: a szerzők szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

Az óvodák normál munkarendre történő visszaállásával június elejére az intézményeket látogatók aránya 50 százalékra ugrott, az iskolások esetén az arány 3 százalékos átlagos értéket mutatott. A folyamatosan alacsony szinten maradó adatok egyszerre mutatták a családok gyermeküket féltő gondolkodását, illetve azt, hogy a családok a nehézségek ellenére összefogással oldották meg gyermekük felügyeletét.

Mindez összhangban állt a veszélyhelyzet ideje alatt meghozott kormányzati intézkedésekkel. A kezdeti „mindenki, aki teheti, maradjon otthon” kampány idején nagyon kevesen vették igénybe az ügyeletet, míg a szigorú intézkedések május végén történő feloldásának köszönhetően megsokszorozódott a munkahelyeikre visszatérő szülők száma, ezáltal az intézményi gyerekfelügyeleti kapacitások kihasználtsága is.

Kiemelendő még, hogy a kormány döntése értelmében az iskolák gyermekfelügyeleti tevékenysége nem ért véget a tanév végén, ezt valamennyi iskolában két további héten át fenn kellett tartani 2020. június 26-ig, a nyári, az önkormányzatok által biztosítandó szokásos gyermekfelügyelet csak június 29-én vette kezdetét. Ebben az időszakban is átlagosan, naponta 25 685 tanuló vette igénybe ezt a szolgáltatást, a teljes tanulói létszám 2 százaléka. A nyári felügyelet biztosítása érdekében a kormány azt is elrendelte, hogy az egyes óvodák 2020. augusztus végéig csupán két hétre zárhatnak be, az intézkedés célja ugyancsak a családok segítése. Június második felében az óvodákban naponta átlagosan 143 ezer gyermek, azaz a teljes létszám 43,26 százaléka vett részt.

Tanévzárás, értékelések

A tanévzárás az eredeti terveknek megfelelően, 2020. június 15-én megtörtént, a pedagógusok az évet a diákok értékelésével lezárták. Egyes európai országokban az értékelés során külön jogszabályok rendelkeztek arról, hogy az értékelést a járványügyi időszakban született eredmények figyelmen kívül hagyásával kell elvégezni, ez azonban az álláspontunk szerint értéktelenné tette az adott időszakban végzett tanulói és tanári munkát, kifejezetten demoralizáló hatása lett volna, ha így járunk el, nem ezért dolgoztak megfeszített munkával a köznevelés szereplői hónapokon át. A kormány egyetlen intézkedést vezetett be ezen a téren: a második osztályban lehetővé tettük a szöveges értékelést ebben a tanévben, a második évfolyamon ugyanis félévkor még szöveges értékelés van, ezért úgy véltük, hogy az esetükben nem minden esetben könnyű az érdemjegyekkel történő év végi értékelés megvalósítása, a megengedő szabály azonban alkalmas volt arra, hogy ebben a kérdésben a helyi adatok fényében szülessenek helyi döntések. A felsőbb osztályokban a tanulók a szokásos módon osztályzatokat kaptak.

Elemzés céljából a tankerületi központoktól megkaptuk az első osztályban évisméltésben érintett tanulók előzetes statisztikai adatait, eszerint a 2019-es 3389 főről 2020-ban 2449 főre csökkent, azaz 940-nel kevesebb az évisméltésben érintett elsős tanulók száma. A bukások – illetve az első évfolyam esetében az évisméltésre kötelezések – számát összesítettük a tankerületi iskolák esetében, mind a 12 osztály adatait figyelembe véve, így elmondható, hogy a 826 066 tanulói jogviszonyhoz viszonyítva a megbukottak száma az idei évben 12 479 fő, ez százalékos értéken 1,5 százalék. A 2018–2019-es tanévhez viszonyítva a bukások és évisméltásra kötelezések száma 22 693-ról 12 479-re csökkent, ami 45 százalékos csökkenést jelent. Fontos kiemelni, hogy ez a csökkenés úgy ment végbe, hogy a második osztályos szöveges értékelés lehetővé tételén túl a kormány nem vezetett be az értékeléssel, az évisméltéssel kapcsolatos intézkedéseket, hanem az intézményekre, a pedagógusokra bízta ezeket a feladatokat.

A tanévzárás hagyományának megfelelően, de a hagyományostól eltérő módon, a tömeges rendezvények mellőzésével megtörténtek az év végi ballagások, illetve egyedi, intézményenként eltérő rendben került sor a bizonyítványok kiosztására. Az érettségi vizsgák sikeres lezárását követően az intézmények június 17-ig beküldték a vizsgaeredményeket az Oktatási Hivatalnak, ezzel minden akadály elhárult a felsőoktatási felvételi elől, az egyetemek, főiskolák fel tudják venni új hallgatóikat a nyár folyamán.

Összegzés

A köznevelés területén a koronavírus-helyzettel kapcsolatos védekezés összességében sikeresen zajlott, az adatok tanúsága alapján még a vártnál is jobban sikerült átállni a tantermen kívüli, digitális munkarendre. Sok európai uniós országgal szemben Magyarországon egy napra sem állt le az oktatás, meg tudtuk szervezni az érettségit, a szakmai vizsgákat, és minden adott a felsőoktatási felvételi sikeres eljárásához. Ebben nagy

szerepe volt annak, hogy Magyarországon az internethez való hozzáférés uniós viszonylatban is nagyon jónak számít, 98 százalék felett van. A kompetenciamérésből tudjuk, hogy a számítógép-ellátottság a családokban meghaladja a 90 százalékot, okostelefonja szinte mindenkinek van, ráadásul az iskolákban a KIR statisztikai adatai alapján összesen 340 ezer informatikai eszköz állt rendelkezésre, így az informatikai lefedettség jellemzően garantálva volt. A teljes lefedettségű tankönyvellátás, a rendszerszinten használt Köznevelési Regisztrációs és Tanulmányi Alaprendszer (KRÉTA), amelybe naponta átlagosan több mint 900 ezer jegyet írtak be, a megnyitott Nemzeti Köznevelési Portál, amelyre körülbelül nyolcvanezren léptek be naponta, sikerrel támogatták az átállást az új munkarendre. Még hétvégenként is, amikor elvileg nincs tanítás, jelentős aktivitást tapasztaltunk mind a pedagógusok, mind a tanulók részéről a tanulási platformokon. Az érettségi eredmények statisztikai szemmel nem tértek el az előző évben megszokottaktól, az elégtelen jegyek aránya 0,89 százalékra csökkent. A tankerületi fenntartású köznevelési intézményekben 45 százalékkal csökkent az évisméltlésre kötelezettek száma és aránya úgy, hogy több európai uniós országtól eltérően a tananyag csökkentésére nem került sor.

Azért, hogy ez így legyen, hősies munkát végeztek a diákok, szüleik és gondviselőik, a pedagógusok, az intézményvezetők és az oktatási szakemberek egyaránt. A kormány közben tartotta az eseményeket a szabályozás és a védekezés konkrét megszervezésének oldaláról is, maximálisan kihasználva a veszélyhelyzeti jogalkotás lehetőségeit.

Elmondható, hogy a köznevelés rendszere sikeresen vette az akadályt, és ennek köszönhetően nem kisebb értékű ez a vészhelyzettel érintett 2019–2020-as tanév, mint bármelyik korábbi. Sőt, a digitális, tantermen kívüli munkarend bevezetésével elindított innovációs folyamatok maradandó javulást okoznak majd a következő évek oktatási munkájában.

Felhasznált irodalom

- 1144 helyszínen kezdődik meg az érettségik. *Kormany.hu*, 2020. május 4. <http://bit.ly/2Mi5atg>
- Alapvetés. Oktatási Hivatal – *Oktatas.hu*. <https://bit.ly/2M7Y36W>
- A PDSZ az érettségiből is politikai akciót csinál. *Kormany.hu*, 2020. április 18. <http://bit.ly/3pwDG1v>
- Attendance in education and early years settings during the coronavirus (COVID-19) outbreak – summary of returns to 11 June. *Assets.publishing.service.gov.uk*. <https://bit.ly/3py3ZnW>
- Austria to reopen schools with split classes. *Daily News Hungary*, 2020. április. 25. <http://bit.ly/36jpZeM>
- Az oktatási akciócsoport dolgozik az érettségik megszervezésén. *Kormany.hu*, 2020. április 2. <http://bit.ly/2MEvBcM>
- Blanquer annonce un allègement de la distanciation physique dans les écoles à partir du 22 juin. *Ouest France*, 2020. június 15. <https://bit.ly/3t5iPEP>
- Coronavirus (COVID-19): Fragen und Antworten. *Bmbwf.gv.at*. <http://bit.ly/39sYNMz>
- Coughlan, Sean: Coronavirus: Plan dropped for all primary pupils back in school. *BBC News*, 2020. június 9. www.bbc.com/news/education-52969679

England drops plan for primary schools to reopen before summer as COVID-19-lingers. *Euronews*, 2020. június 9. <http://bit.ly/3aaOBHW>

Érettségizni fogok, de jelenleg nem tartózkodom Magyarországon, a kialakult helyzetben részt tudok venni a vizsgákon? Mi a teendőm? *Oktatas.hu*, 2020. április 30. <http://bit.ly/3othrZc>

Fennakadás nélkül folynak a vizsgák. *Kormany.hu*, 2020. május 8. <https://bit.ly/2YppsDH>

Idén csak az írásbeli érettségi vizsgákat tartanák meg. *Kormany.hu*, 2020. április 9. <http://bit.ly/3cmEDG8>

Jó döntés volt megtartani az érettségit. *Kormany.hu*, 2020. június 18. <http://bit.ly/3ad9d2f>

Parragh Bianka: Az állam és a piac közötti összhang rendszertana és gazdasági hatásai. In Parragh Bianka (szerk.): *Ösztönző állam – hatékonyabb vállalatok*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2019.

Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete sajtóközleménye. 2020. <https://bit.ly/2NLVs2V>

Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19). WHO – Who.int. <http://bit.ly/3reO8vh>

Szöbéli érettségi sem lesz idén, a négy év átlaga alapján kapnak jegyet a diákok az érettségi bizonyítványba. *Paraméter*, 2020. április 23. <http://bit.ly/39qSrxc>

Thomas, Marlene: 70 écoles fermées en raison du Covid-19, réouverture des collèges. *Libération*, 2020. május 18. <http://bit.ly/3cs2TGV>

Hivatkozott jogszabályok

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet

45/2020. (III. 14.) Korm. rendelet

101/2020. (IV. 10.) Korm. rendelet

119/2020. (IV. 16.) Korm. rendelet

220/2020. (V. 22.) Korm. rendelet

215/2020. (V. 20.) Korm. rendelet

1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat

1102/2020. (III. 14.) Korm. határozat

2/2020. (III. 13.) EMMI határozat

3/2020. (III. 14.) EMMI határozat

4/2020. (III. 16.) EMMI határozat

6/2020. (III. 21.) EMMI határozat

7/2020. (III. 25.) EMMI határozat

8/2020. (IV.02.) EMMI határozat

11/2020. (VI. 04.) EMMI határozat

ITM miniszteri határozat JEF/29359/2020-ITM (2020. III. 16.)

ITM miniszteri határozat JEF/36644/ITM-2020 (2020. IV. 24.)